

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Judaismus v České republice: Od konce II. světové války
do současnosti**

Jana Nová

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

**Židé v České republice: Od konce II. světové války do
současnosti**

Jana Nová

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Obsah

1. Úvod	3
2. Židé na českém území – historický přehled	6
3. Instituce židovské komunity v ČR	11
3.1. Federace židovských obcí	11
3.2. Židovské obce	16
3.2.1. Pražská židovská obec	17
3.2.1.1. Fungování obce	17
3.2.1.2. Spor v obci	22
3.2.2. Ostatní židovské obce	25
3.2.2.1. Brno	26
3.2.2.2. Olomouc	27
3.2.2.3. Ostrava	28
3.2.2.4. Děčín	29
3.2.2.5. Liberec	29
3.2.2.6. Teplice	30
3.2.2.7. Ústí nad Labem	31
3.2.2.8. Karlovy Vary	31
3.2.2.9. Plzeň	32
3.3. Ostatní židovské organizace	33
3.3.1. Bejt Simcha	34
3.3.2. Chabad Lubavič	35
4. Judaismus v praxi	36

4.1.	Teorie	36
4.2.	Praxe v České republice	38
5.	Židovské památky	43
5.1.	Majetkové restituce	43
5.2.	Rekonstrukce památek	46
6.	Postavení židů v české společnosti	48
6.1.	Antisemitismus	48
6.2.	Pohled většinové společnosti	51
6.3.	Holocaust jako základ židovské identity	53
7.	Problémy dnešní židovské komunity	55
7.1.	Asimilace, bezvěrectví	57
7.2.	Spory mezi jednotlivými směry judaismu	58
7.3.	Konverze	62
8.	Závěr	64
9.	Resümee	66
10.	Seznam literatury	68
10.1.	Knižní zdroje	68
10.2.	Časopisy	68
10.3.	Internetové zdroje	72
10.4.	Internetové zdroje – časopisy	77
10.5.	Ostatní zdroje	81

1. Úvod

Původním záměrem práce bylo popsat život židovské komunity v České republice od konce II. světové války do současnosti, po prostudování materiálů vyšlých po roce 1989 bylo od tohoto záměru upuštěno, neboť dějiny uplynulých 27 let jsou dostatečně pestré a zajímavé, a tak plně postačují k napsání diplomové práce. Pokud by tato dvě dosti nesusoudá období byla spojena, musel by být jednak výrazně překročen standardní rozsah diplomových prací a zároveň by to mohlo vést ke zjednodušení a k zobecňování informací. Svojí roli sehrál také fakt, že nejnovějším dějinám po roce 1989 je prozatím věnováno minimum děl a odborných prací, a proto toto téma nabízelo prostor pro práci se zdroji, které nejsou během studia tak často využívána.

Sametová revoluce byla mezníkem nejenom pro Českou republiku, ale také pro židy, kteří zde žili a stále žijí. Během vlády komunistické strany panoval skrytý antisemitismus, který nedovoľoval židovským obcím samostatnou aktivitu. Do vedení obcí a Rady židovských a náboženských obcí byli dosazováni lidé určení režimem, kteří nepředstavovali větší riziko. V porovnání s dneškem se konalo minimum kulturních a náboženských akcí a obvykle ještě neveřejně.

Rok 1989 přinesl zásadní změny. Původní vedení vystřídaly nové tváře, často z řad disidentů, které se snaží obnovit život v židovských obcích a dalších organizacích, které nově vznikaly či byly obnovovány. Být židem přestalo být na obtíž, neboť vládou živený antisemitismus zmizel a naopak se začaly obnovovat přátelské vztahy mezi Českou republikou a Izraelem. Rada židovských a náboženských obcí změnila svůj název na Federaci židovských obcí a záměrně vypustila slovo náboženské, neboť náboženská stránka obcí a judaismu samotného se v České republice dostala do pozadí. Začalo se také veřejně mluvit o židovství a holocaustu. To všechno s sebou přineslo nejenom pozitiva, ale také negativa a řadu nových problémů, se kterými se židovská komunita musí vyrovnávat. K těm největším patří malý počet členů v obcích a jejich vysoký věk, sekularizace židů, vnitřní spory, nedostatek rabínů a kantorů či zničené židovské památky, které nutně potřebují rekonstrukci.

Všechna výše uvedená témata jsou náplní této práce, která je věnována životu židovské komunity v České republice po roce 1989 do současnosti. Historie židů, pogromy, holocaust nebo vzpomínky přeživších po II. světové válce jsou velmi oblíbená témata, o kterých bylo napsáno nepřeberné množství knih i natočeno mnoho filmů. Naproti tomu současné historii je věnována mnohem menší pozornost, což může často vyvolat chybné mínění, že židé na našem území již vlastně neexistují a jejich tradice a zvyky patří do časů minulých. A to samozřejmě není pravda.

Poznání, jak ve skutečnosti vypadá současná židovská komunita, bylo hlavním důvodem a zároveň i cílem této práce, která nabízí přehled nejdůležitějších událostí během uplynulých 26 let a ucelený pohled na tuto problematiku. Vzhledem k nedostatku tištěné literatury na toto téma byly zdrojem informací při zpracovávání diplomové práce především časopis Maskil, vydávaný organizací Bejt Simcha a Roš Chodeš, který vydává FŽO. Oba tyto časopisy existují jak v tištěné podobě, tak i v elektronické, ovšem časopis Roš Chodeš je v elektronické verzi dostupný až od roku 2006. Pokud to tedy bylo možné, byly při práci využívány především elektronické verze obou časopisů. Dále internetové stránky a výroční zprávy jednotlivých organizací. I výroční zprávy lze obvykle nalézt na internetových stránkách jednotlivých organizací, s výjimkou starších zpráv pražské židovské obce, ty jsou přístupné ke studiu v knihovně obce. Informace z jednotlivých zpráv z let 2006 - 2014¹ jsou v práci obvykle shrnuty do několika odstavců. Čerpáno bylo také z pořadů České televize a Českého rozhlasu a z článků regionálních deníků. Důležité informace byly získány rovněž při rozhovorech s tajemníkem FŽO Tomášem Krausem a s členkou plzeňské židovské obce Evou Kokoškovou, dále při osobní účasti na pátečním kabalat šabat plzeňské obce nebo jen při návštěvě židovských hřbitovů a synagog. Z knižních zdrojů byla nejvíce používána kniha Ve stínu holocaustu a komunismu. Čeští a slovenští židé po roce 1945 od Aleny Heitlingerové, která se jako jedna z mála věnuje nejnovější historii židů v České republice. Dále kniha Tomáše Pěkného Historie židů v Čechách a na Moravě, která nabízí podrobný popis života židů na našem území od nejstarších dob až do roku 2000, a která byla proto využívána jako dominantní zdroj

¹ Výroční zprávy z předchozích let nejsou přístupné, pravděpodobně nebyly vydávány.

informací v kapitolách, které nejsou věnovány současné situaci, a také dílo Praktický judaismus, které napsal Rav Jisra'el Me'ir Lau a přeložil Jiří Blažek.

Diplomová práce je členěna do několika kapitol. Na úvod byl zařazen historický přehled o životě židů na našem území, který umožní čtenáři srovnání se současnou situací. A samozřejmě mnoho uvedených historických skutečností, také ovlivňuje fungování židovských obcí dodnes, a proto je nutné je zde zmínit. Dále následuje charakteristika nejdůležitějších židovských institucí, tedy FŽO, jednotlivých obcí i dalších židovských organizací. To jak dnes židé doopravdy žijí, zda dodržují micvot či nikoliv a zda jim to životní podmínky v ČR vůbec dovolí, ukazuje kapitola Judaismus v praxi, která nabízí srovnání mezi teorií a realitou. Zásadním tématem po Sametové revoluci byly restituční židovského majetku a oprava památek, což v této práci také nezůstalo opomenuto. Další kapitola se poté snaží odpovědět na otázky, zda ještě dnes existuje antisemitismus, jaké jsou jeho podoby, jaké je všeobecné postavení židů v české společnosti a jakou roli dnes v jejich životě hraje holocaust. Poslední kapitola s názvem problémy dnešní židovské komunity shrnuje mnoho tvrzení, která byla již zmíněna v předchozích částech, a podrobněji vysvětluje, s jakými obtížemi se židé v naší republice v současnosti potýkají

2. Židé na českém území – historický přehled

Dějiny židů jsou provázeny neustálou nejistotou a strachem o vlastní existenci. Od pádu chrámu v roce 70 až po vznik státu Izrael v roce 1948 neměli vlastní domov a byli rozptýleni po celém světě. V mnoha zemích byli chápáni jako cizinci, kteří nemohou mít stejná práva jako domácí obyvatelé a často byli považováni za viníky jakýchkoliv neštěstí, která zemi potkala. Židé museli čelit jak oficiálnímu státnímu antisemitismu, tak i neřízeným vlnám nenávisti a násilností obyčejných obyvatel. V českých zemích byli po dlouho dobu pod přímou kontrolou panovníka, který rozhodoval o jejich životech. Jeho jednání bylo obvykle ovlivněno vnějšími událostmi, vztahem veřejnosti k židům, jeho postavením a také tím, zda židy právě potřeboval či nikoliv. Díky tomu se nad nimi neustále vznášela hrozba vypovězení.

Podle historiků žijí židé na českém území více než tisíc let. První písemné prameny, jejichž autenticita je však zpochybňována, dokládají jejich přítomnost již v 9. století. Jako věrohodnější důkaz je přijímána až zpráva židovského kupce Abrahama Ibn Jakuba z druhé poloviny 10. st.² První židé byli pravděpodobně obchodníci, kteří zprvu přes naše území pouze přecházeli, neboť přes Prahu vedla důležitá obchodní transversála. Postupem času se však začali usazovat v oblastech Olomouce, Brna, Znojma, středního Polabí a Prahy. Až do 11. století nebylo jejich postavení nijak právně upraveno. To měl údajně změnit Vratislav II., který stanovil výsady pro cizince, které se ovšem nedochovaly, známé jsou pouze z privilegií Soběslava II., vydaných v druhé polovině 12. st., ve kterých jsou znovu potvrzeny.³ Ačkoliv se již od počátku usídlení židů na českém území objevují zprávy o obtížných vztazích s ostatními obyvateli a o údajných násilnostech, je možné tvrdit, že až do vypuknutí křížových výprav, zde žili relativně poklidně. Až tažení křížáků do svaté země započalo násilnosti a pogromy vůči židům. Oficiálně se jejich postavení (nejen na našem území) zhoršilo ve 13. století, kdy papež Innocence III. v roce 1215 na IV. lateránském koncilu potvrdil opatření z roku 1179, které nařizují naprostou segregaci židovských obyvatel žijících v křesťanské Evropě a

² Pěkný, T., Historie židů v Čechách a na Moravě. s. 11.

³ Tamtéž. s. 14.

povinnost nosit specifické označení. Židé proto museli žít jen v uzavřených ghettech a s výjimkou obchodních a soudních styků byly jakékoliv vztahy mezi židy a křesťany zakázány. Došlo také k výraznému omezení jejich možných pracovních činností, nesměli vlastnit půdu a vykonávat řadu řemesel, a proto se věnovali především obchodování s penězi, což vyvolávalo u ostatních obyvatel velkou nevoli a dále jen zhoršovalo vztahy. Židé se stali nesvobodnou skupinou obyvatel, zcela závislími na vůli panovníka, neboť byli jeho přímými poddanými. Král rozhodoval o tom, kde se smějí usadit a pracovat a oni mu byli povinni platit vysoké daně a další poplatky téměř za cokoli, za což jim měl panovník zaručit ochranu ve společnosti. Král tohoto postavení často zneužíval a vyžadoval po obcích vysoké částky, aby mohl splácet vlastní dluhy nebo financovat války, a jelikož obce nebyly tak bohaté, musely si často samy půjčovat.⁴

Významným dokumentem, který upravoval právní postavení židů v Čechách, se stala Statuta Judaeorum, vydaná Přemyslem Otakarem II., který se nechal inspirovat obsahem papežských bul a privilegií Václava I. Statuta Judaeorum definovala postavení židů vůči panovníkovi a křesťanským obyvatelům a také umožnila nezávislou správu a soudy uvnitř židovských ghett. Během jeho panování se vztahy mezi židy a ostatními obyvateli uklidnily a nedocházelo k žádným vyhroceným konfliktům.⁵ Statuta platila až do konce 18. st., ovšem každý panovník je musel vždy znovu potvrdit, za což židé platili nemalé částky, a ačkoliv byly tyto zákony na první pohled vůči židům velmi liberální, neupravovaly ochranu obyvatel jako celku, a vždy tedy záleželo na konkrétním panovníkovi, jaká pravidla nastaví. Pro ně byly ovšem židé především jen dobrým zdrojem příjmů, a pokud se jim jejich ochrana nevyplatila a tlak ve společnosti byl příliš velký, neměli k ní důvod. Židé byli obětí beránkem křesťanské společnosti a kolovala o nich řada pověr, pomluv a předsudků, díky čemuž čelili nenávisti obyčejných lidí. Jakmile došlo k nějaké tragické události, byli oni viníky, za což mnoho z nich zaplatilo i životem. Když ve 14. století vypukl v Evropě mor, vyvolalo to následně mnoho pogromů, především v německy mluvící části Evropy. České země byly touto vlnou násilností

⁴ Pěkný, T., *Historie židů v Čechách a na Moravě*. s. 19-22.

⁵ Tamtéž. s. 23-25.

zasaženy o poznání méně a k větším útokům došlo pouze v Chebu a ve Vratislavi.⁶ Při největším pogromu v pražském ghettu, ke kterému došlo v roce 1389, mělo být zabito 3 tisíce židů. Příčinou byla běžná pře mezi knězem a židy. Svou roli mohl sehrát také fakt, že byly právě Velikonoce, kdy byly obecně vztahy mezi židy a křesťany nejvyostřenější. Za tento masakr dostali pražští konšelé od Václava IV. vysokou pokutu.⁷

Určité uvolnění židovských omezení přinesla husitská revoluce, díky níž se problematika židů stala méně důležitou. V té době nemuseli židé nosit speciální označení a mohli vykonávat některá dříve zakázaná řemesla. Podobný efekt měly i nepokoje v 17. století.⁸ Na druhé straně vztah husitů k židům nebyl nijak příznivý a i oni pořádali pogromy v ghettech.

Zásadní změnu v židovském osídlení přinesla vláda Albrechta II. Habsburského a jeho syna Ladislava Pohrobka v 15. století. Během jejich panování byli židovští obyvatelé vyhnáni z velkých moravských měst,⁹ díky čemuž na 350 let zaniklo na Moravě židovské osídlení a k jeho obnově došlo až za vlády Josefa II.¹⁰ Od husitských válek získávala města na úkor krále stále větší moc a začala zasahovat i do života židovských ghatt. Ze strachu před vypovězením platily obce tedy nejenom králi ale i městu. Další změnou v 15. st. bylo nově nabyté právo křesťanů, žít se také obchodem, čímž židé ztratili své výsadní postavení a jejich cena v očích panovníka klesla a naopak stoupla nevraživost společnosti a měst, pro něž byli židovští obchodníci nechtěnou konkurencí. Díky tomu docházelo znovu k pogromům a především k vyhánění židů z měst¹¹, ti tak museli žít v neustálém strachu z vypovězení a v mnohých městech se židé nesměli po několik století usazovat (např. Plzeň, Karlovy Vary).¹² V důsledku toho se proměnila mapa osídlení a židé začali bydlet i v menších městech a na venkově.

⁶ Pěkný, T., *Historie židů v Čechách a na Moravě*. s. 33.

⁷ Tamtéž s. 38 - 43.

⁸ Tamtéž. s. 45.

⁹ Tamtéž. s. 48-49.

¹⁰ Tamtéž. s. 59.

¹¹ Tamtéž. s. 53-56.

¹² Tamtéž. s. 58-59.

Problémy pokračovaly i v následujícím století. Nevraživost vůči židům, především mezi obchodníky, stále rostla. Tentokrát k ní přispěly údajný nelegální obchod židů se stříbrem a spolupráce s Turky, kteří právě útočili na Evropu. Poslední pomyslnou kapkou byl požár, který zničil velkou část čtvrtě Hradčan v roce 1541, z kterého byli obviňováni právě židé. Poté již panovník Ferdinand I. Habsburský nedokázal odolat rozhněvané společnosti a šlechtě a nechal židy vyhnat ze země. Ti se stěhovali hlavně do Polska a také do menších moravských měst, neboť ačkoliv se toto nařízení týkalo i moravských obcí, díky přičinění tamější šlechty, zde mnoho židů mohlo zůstat. Další roky Ferdinandovy vlády byly pro židy ve znamení neustálých změn a nejistoty. Po šmalkaldské válce, kdy panovník na úkor šlechty posílil své postavení, se mohli vrátit do země, o několik let později bylo toto nařízení odvoláno a židé se museli opět vystěhovat.¹³ Uklidnění nastalo až s vládou Maxmiliána II., který v roce 1567 potvrdil židům, žijícím v českém království známá privilegia.¹⁴ K rozvoji obcí poté došlo za vlády Rudolfa II., který jim udělil řadu práv, především uzákonil obchod židů se zbožím. V tomto období došlo k největšímu rozvoji pražského ghetta.¹⁵ I další panovníci rozšířili řadu židovských privilegií (více povolených řemesel, větší volnost obchodu, možnost svobodně se usazovat po celém království). Beze změny ovšem zůstala povinnost odvádět panovníkovi daně a další poplatky a jejich výše vinou 30. leté války stoupala. Úbytek židovských obyvatel, ke kterému došlo během této války, se brzy vyrovnal díky migrační vlně, která k nám směřovala z Polska, Běloruska, Litvy i Rakouska.¹⁶ K zhoršení situace došlo po uzavření Vestfálského míru. Židům bylo odebráno mnoho pravomocí týkajících se obchodu a opět se nad nimi vznášela hrozba nuceného vypovězení. Díky rozhodnutí panovníků i vnějším okolnostem (mor 1680) k tomu nakonec nedošlo, ačkoliv se o to především měšťané vehementně snažili. Největšími odpůrci židů zůstávali tradičně obchodníci a cechy, kteří v nich viděli velkou konkurenci. Váhu jejich argumentů zvyšoval i hospodářský úpadek českých zemí, který nastal po

¹³ Pěkný, T., *Historie židů v Čechách a na Moravě*, s. 62-70.

¹⁴ Tamtéž, s. 71.

¹⁵ Tamtéž, s. 73.

¹⁶ Tamtéž, s. 86-87.

třicetileté válce. Obvinít z něho právě Židy byl nejjednodušší a nejpřirozenější způsob. Výsledkem této situace byly zákony přijaté v letech 1726-1727. Byl jasně stanoven počet židů, kteří mohli žít na českém a moravském území (Numerus clausus), a aby toto číslo mohlo být dodrženo, platil tzv. familiaritní zákon, podle něhož pouze 1 nejstarší mužský člen rodiny se mohl oženit a mít potomky, pro ostatní platilo, že pokud chtějí mít vlastní rodinu, musí se vystěhovat ze země. Dalším nařízením byl translokační reskript nařizující, v kterých částech země mohli židé žít, nesmělo to být v blízkosti křesťanských hřbitovů, kostelů a v místech náboženských průvodů.¹⁷

Ještě tvrdší zásah přinesla vláda Marie Terezie, ta v roce 1745 nařídila odsun všech židů ze země. Podle historiků jí k tomu vedlo několik důvodů. Žide údajně měli spolupracovat s Pruskem, s kterým Marie Terezie válčila, dále to bylo zchudnutí ghett a jejich neschopnost platit panovníkovi povinné poplatky, stále trvající nesnášenlivost katolických obchodníků a také neoblíbenost židů u Marie Terezie. Každý takovýto odsun s sebou přinášel hrozbu násilností a pogromů a také technické problémy, neboť vystěhovat naráz tisíce lidí, není jednoduchou záležitostí. Z praktických důvodů bylo proto židům povoleno zdržovat se ještě několik let na venkově, do velkých měst však měli zákaz vstupu. O 3 roky později bylo toto nařízení opět odvoláno, především z finančních a hospodářských důvodů. Prahu totiž postihl po vypovězení židů hospodářský úpadek, který měl negativní dopad na celou zemi. Židům bylo tedy povoleno se opět vrátit do svých domovů. Již tak zbídačené pražské ghetto, které na tento odsun doplatilo nejvíce, postihlo o několik let později další neštěstí ve formě rozsáhlého požáru. Po těchto událostech definitivně ztratilo své výsadní postavení a hospodářskou prosperitu.¹⁸

Výrazných změn a nových práv, které přispěly k postupnému vymizení jedinečné židovské identity a k naopak k jejich asimilaci s českou společností, se židé dočkali za vlády Josefa II., který přijal řadu nových zákonů, díky čemuž mohli židé svobodněji žít. Na něj poté navázali i další panovníci. Události tohoto historického období i na něj

¹⁷ Pěkný. T., *Historie židů v Čechách a na Moravě*. s. 95.

¹⁸ Tamtéž. s. 98-106.

navazující až do roku 1989 jsou podrobněji zmíněny v jednotlivých kapitolách práce, a proto nebudou v této části již více rozebrány.

3. Instituce židovské komunity v ČR

3.1. Federace židovských obcí

Federace je centrální organizací všech židovských obcí a přidružených organizací v ČR a registrovanou církví Ministerstva kultury. Svůj současný název získala až po roce 1989, předtím existovala již od roku 1945 pod názvem Rada židovských náboženských obcí v zemích České a Moravskoslezské.¹⁹ Úkolem federace je sdružovat židovské obce a další přidružené židovské organizace, prezentovat myšlenky judaismu a činnost židovských obcí na veřejnosti, jednat se zahraničními židovskými organizacemi nebo místními státními orgány, řešit praktické záležitosti ohledně náboženských úkonů a jejich praktikování, upozorňovat a snažit se potírat jakékoliv známky antisemitismu ve společnosti, sjednocovat činnost a předpisy židovských obcí a pečovat o židovské památky, které nejsou ve správě konkrétních obcí.

V České republice existuje v současné době 10 židovských obcí – Brno, Děčín, Karlovy Vary, Liberec, Olomouc, Ostrava, Plzeň, Praha, Teplice a Ústí nad Labem, na jejichž činnost dohlíží federace. Ta může rozhodnout o vzniku nové obce nebo zániku existující. Aby mohla vzniknout nová obec, musí nejméně deset jejích členů podat návrh o vzniku Radě federace židovských obcí a splňovat předepsané podmínky. To znamená, že obec musí nepřetržitě fungovat nejméně 3 roky a mít alespoň 40 stálých členů, pro něž je schopna zajišťovat kulturní a náboženské aktivity a řídit se při tom principy daného směru judaismu. Federace také vydává Vzorové stanovy židovské obce a Volební řád pro

¹⁹ FŽO. Historie. (online). Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/historie/>, cit. 1. 1. 2016.

volbu orgánů židovských obcí v České republice, kterými se mohou jednotlivé obce inspirovat a jejich vlastní stanovy nesmějí být s těmito vzorovými v rozporu.²⁰

Vedle židovských obcí sdružuje federace i další židovské organizace, které splňují její předepsané podmínky, což je nejméně tříleté nepřerušené fungování, minimálně 50 stálých členů a celostátní charakter jejich činnosti. V současnosti federace sdružuje 8 organizací. Ty ovšem přijímala postupně, s tím jak se liberalizovala. Židovská liberální unie se např. stala přidruženou organizací federace v roce 2002²¹. O rok později byla členem federace i Bejt Simcha.²²

Federace je organizací se samostatnou právní subjektivitou, skládající se z několika orgánů, jejichž členové jsou zástupci jednotlivých obcí a přidružených organizací. Konkrétně se jedná o radu, prezidium, předsedu, vrchního zemského rabína, tajemníka a revizní komisi. Nejvyšším orgánem je rada, kterou tvoří zvolení zástupci všech židovských obcí, jejichž počet se odvíjí od počtu členů jednotlivých židovských obcí, dále maximálně 10 zástupců přidružených organizací, vrchní zemský rabín, tajemník federace a jeden rabín či kantor z každé židovské obce, který tam vede se schválením zemského rabína bohoslužby. Všichni členové si ze svého středu zvolí předsedu a pět až sedm místopředsedů, momentálně jich má rada sedm, kteří mohou být stejným způsobem i odvoláni. Rada se schází alespoň čtyřikrát ročně. Pro přijetí rozhodnutí je nutná nejméně nadpoloviční účast všech členů, kteří zároveň zastupují alespoň dvě třetiny židovských obcí, a hlasuje se na základě většiny. Mezi její hlavní úlohy patří rozhodování o statutu a rozpočtu FŽO, o obnovení či zániku židovských obcí, schvaluje volbu tajemníka a vrchního zemského rabína, a také jedná o návrzích, které předkládají členové rady nebo jednotlivé židovské obce.²³

²⁰ FŽO. *Statut Federace židovských obcí v České republice*. (online). s. 2. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO->, 6. 6. 2013.pdf, cit. 1. 1. 2016.

²¹ Fendrych, F., *Dobré zprávy rok poté...Hatikva*. (online). s. 11. Dostupné z: http://www.zlu.cz/hatikva/2004/ZLU_HATIKVA_2004_01.pdf, cit. 2. 1. 2016.

²² Müller, J., *Členství Bejt Simcha ve Federaci židovských obcí ČR*, Maskil. (online). Dostupné z: <http://www.maskil.cz/15/index.htm>, cit. 2. 1. 2016.

²³ FŽO. *Statut Federace židovských obcí v České republice*. (online). s. 3-4. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>, cit. 2. 1. 2016.

Dalším orgánem je prezidium, jehož členové jsou předseda, místopředseda, tajemník federace a vrchní zemský rabín. Prezidium rozhoduje o věcech, které nespadají do kompetence rady ani vrchního zemského rabína. Jeho úlohou je řízení federace v době, kdy se neschází rada. Členové prezidia se setkávají obvykle jednou měsíčně a také zde platí, že rozhodují na základě většiny, pokud se dostaví nadpoloviční počet členů. Federace, konkrétně tedy rada, si také volí svého předsedu, jehož úkolem je prezentovat činnost federace na veřejnosti a jednat jejím jménem a to ve všech činnostech s výjimkou náboženských, rituálních a kultovních záležitostí. Tuto oblast má na starost vrchní zemský rabín. Předseda je volen na čtyři roky pro maximálně 2 po sobě jdoucí funkční období.²⁴

Další důležitou funkci ve federaci zastupuje zmiňovaný vrchní zemský rabín, jehož úlohou je oblast náboženská a rituální. To znamená, že rozhoduje o náboženských problémech v rámci FŽO a také je prezentuje veřejnosti. Pokud chce federace nějakým způsobem pracovat se synagogami, hřbitovy a dalším sakrálním majetkem potřebuje souhlas právě od rabína. Rabín také vede bohoslužby v obcích, které nedisponují vlastním duchovním, nebo určí svého zástupce, který je oprávněn poté tuto činnost vykonávat. Rabín je jmenován předsedou federace se schválením rady a pro výkon této funkce musí mít osvědčení o rabínském smicha od organizace uznávanou federací.²⁵

Ačkoliv prezentaci federace na veřejnosti má na starost předseda obce, v praxi tuto činnost vykovává spíše tajemník FŽO, který je k tomu od něj pověřen. Vedle rabína je i tajemník přijímán předsedou se schválením rady. Jeho úkolem je právě jednání s veřejností, se zahraničními židovskými organizacemi nebo státními orgány a také se stará o naplňování rozhodnutí rady a prezidia.²⁶ V současnosti se tajemník Tomáš Kraus například účastní jednání Rady vlády pro národnosti menšiny, ovšem není z vlastního rozhodnutí jejím členem, ale pouze stálým hostem. Židé i sám Kraus odmítají, že by byli

²⁴ FŽO. *Statut Federace židovských obcí v České republice*. (online). s. 5. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>, cit. 2. 1. 2016.

²⁵ FŽO. *Statut Federace židovských obcí v České republice*. (online). s. 6. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>, cit. 2. 1. 2016.

²⁶ FŽO. *Statut Federace židovských obcí v České republice*. (online). s. 6. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>, cit. 2. 1. 2016.

národnostní menšinou. Za prvé nesplňují požadavek vlastního jazyka, neboť většina z nich hebrejsky nemluví a za druhé jsou hluboce integrováni do české společnosti a považují se za Čechy.²⁷

Posledním orgánem je revizní komise, která má kontrolní funkci vůči federaci i jednotlivým obcím. Dohlíží například na přijímání členů do obcí, na hospodaření nebo plnění předpisů FŽO či řeší stížnosti jednotlivých členů obcí. Členy revizní komise si volí každá obec ze svého středu, jejich počet je omezen celkovým počtem členů každé obce. Dohromady musí mít komise alespoň pět členů. Její funkční období je stanoveno na čtyři roky. Schází se minimálně dvakrát do roka a stejně jako ostatní kolektivní orgány federace může rozhodovat při přítomnosti nadpoloviční většiny všech členů na základě většiny hlasů. Ne vždy je podmínka nadpoloviční většiny splněna, díky čemuž nejsou orgány federace schopny jednat.²⁸

Všichni členové s výjimkou vrchního zemského rabína musí být členy některé židovské obce. Činnost rabína v současnosti vykonává Karol Efraim Sidon. Tajemníkem je Tomáš Kraus a předsedou Petr Papoušek. Peníze na svojí činnost získává federace z příspěvků jednotlivých obcí a organizací, z dotací a příspěvků od různých fondů, židovských organizací a státu, z podnikání, z darů a dědictví a dalších zdrojů.²⁹

Na oficiálních internetových stránkách FŽO je činnost federace rozdělena do čtyř odvětví: na náboženství a kulturu, vzdělávání, sociální oblast a správu a údržbu židovských památek.³⁰ Mezi povinnosti federace v náboženské oblasti spadá pořádání šabatových bohoslužeb a oslavy významných svátků jako je Jom Kippur, Roš Ha šana, Chanuka nebo Sukot. Zemský vrchní rabín napomáhá k udržení mimopražských obcí tím, že k v těch, které nedisponují vlastním rabínem či kantorem vykonává bohoslužby. Federace dále stanovuje obecné předpisy pro obce, například o přijímání nových členů.

²⁷ Rozhovor s Tomášem Krausem 24. 9. 2016.

²⁸ FŽO. *Statut Federace židovských obcí v České republice*. (online). s. 7. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>, cit. 2. 1. 2016.

²⁹ FŽO. *Statut Federace židovských obcí v České republice*. (online). s. 1. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>, cit. 2. 1. 2016.

³⁰ FŽO. *Činnost*. (online). Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/cinnost/>, cit. 4. 1. 2016.

V současnosti federace povoluje praktikování ortodoxního, konzervativního i reformního směru judaismu a obce se samy rozhodují, jakou cestou se vydají.

Pokud jde o oblast vzdělávání, organizuje či spíše podporuje a prezentuje federace řadu akcí, které mají za úkol judaismus a židovské organizace představit veřejnosti. Jde například o JudaFest, Dny Jeruzaléma či akci Je chanuka vaším svátkem? Další důležitou činností je vydávání měsíčníku Roš Chodeš, ve kterém jeho autoři informují o důležitých kulturních a náboženských akcích v jednotlivých židovských obcích. Důležitým tématem je také dění a politika v Izraeli a ve světě, obnova židovských památek v ČR, významné židovské osobnosti, informace o aktuálním dění ve FŽO a v jednotlivých obcích. Zde je ovšem nutno říci, že zdaleka největší pozornost je věnována té pražské. Dále je zde možné nalézt informace o vztazích mezi jednotlivými členy a o problémech současné židovské komunity. Roš Chodeš se snaží zachovat si neutrální podobu a neupřednostňovat vybraný směr judaismu před ostatními. Pod tímto jménem vychází od roku 1991, předtím byl vydáván jako Věstník židovských náboženských obcí v Československu. Dále federace založila nakladatelství Sefer, které se orientuje na náboženskou a odbornou literaturu, literaturu faktu a všeobecně na židovské autory. Od roku 2014 provozuje Židovský tiskový a informační server, který přináší objektivní informace ze života židů v ČR i v zahraničí. Velká pozornost je věnována událostem v Izraeli. Federace se podílí na činnosti židovského muzea v Praze a také stála u jeho obnovení v roce 1994. Dále založila nadační fond Zecher, který se věnuje rekonstrukci židovských památek.³¹

Velice důležitým tématem pro židovskou komunitu je samozřejmě holocaust a jeho přeživší, kterým židovské obce věnují svou péči a pozornost. Jedním ze způsobů, jak těmto lidem pomáhají, je zřízení Nadačního fondu obětem holocaustu, který založila právě federace v roce 2000. Fond vznikl jako výsledek jednání „smíšené pracovní komise zabývající se problematikou zmírňování některých majetkových křivd způsobených obětem holocaustu“, která pracovala v letech 1998–2002. V té době probíhala první vlna privatizace státního majetku, při které získal fond od státu 300 miliónů jako náhradu za

³¹ FŽO. *Činnost*. (online). Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/cinnost/>. cit. 4. 1. 2016.

nenavrácený majetek. Náplní fondu je tedy poskytování grantů těm, kteří se věnují péči o přeživší, zprostředkování relevantních informací o holocaustu veřejnosti, vzdělávání v oblasti judaismu a obnova památek.³²

Pro židovský národ je typické, že je rozptýlený po celém světě, a přesto nebo právě proto se snaží vzájemně spolupracovat a udržovat kontakty. Styky se zahraničními organizacemi navázala česká židovská komunita již před rokem 1989 a po revoluci se tyto vzájemné vazby prohlubovaly. Důkazem toho jsou nejenom pravidelné návštěvy zahraničních rabínů, kteří zde vykonávají i bohoslužby a aktivně spolupracují obcemi i dalšími židovskými organizacemi, ale také fakt, že FŽO je dnes členem několika celosvětových židovských organizací. Konkrétně se jedná o Světový židovský kongres, Evropský židovský fond, Americký židovský výbor a Evropskou radu židovských obcí a spolupracuje i s dalšími institucemi.³³ Českou republiku také často navštěvuje izraelský velvyslanec. Jménem federace a českých židů se zástupci těchto organizací jedná nejčastěji tajemník Tomáš Kraus.

Činnost Federace židovských obcí je tedy velmi různorodá. Z výše uvedeného se dá říci, že jejím úkolem bylo a je především obnovit a rozšířit život a činnost židovské komunity v ČR, která byla vlivem historických událostí potlačena. Tato organizace by měla usnadňovat život jednotlivým židovským obcím a napomáhat k jejich fungování, které vzhledem k nízkému počtu židů v ČR není jednoduché. Ne vždy si to však členové jednotlivých obcí myslí, a naopak považují federaci spíše na byrokratický orgán, který jim nařizuje, co smí a co ne.

3.2. Židovské obce

Jak již bylo řečeno, v České republice momentálně funguje 10 židovských obcí. Ačkoliv je federace jejich zastřešující orgán, každá obec má vlastní právní subjektivitu, své vedení, které si sama zvolí a majetek, se kterým nakládá podle svého uvážení.

³² Fond Holocaust. *O nás*. (online). Dostupné z: <http://www.fondholocaust.cz/cs/o-nadacnim-fondu-obetem-holocaustu>. cit. 4. 1. 2016.

³³ FŽO. *Činnost*. (online). Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/cinnost/>. cit. 5. 1. 2016.

Stanovy a volební řád si také tvoří samostatně, ovšem nesmí být v rozporu se stanovami federace. Rozvrstvení židovských obcí není rovnoměrné. Pokud se podíváte na mapu židovských obcí, zjistíte, že je velký rozdíl mezi severními a jižními Čechy, neboť existuje obec v Děčíně, v Teplicích, Liberci, v Ústí nad Labem i v Karlových Varech, ovšem obec v Českých Budějovicích a v jejich okolí najít nelze. Toto rozdělení vzniklo díky příchodu podkarpatských židů během komunistické vlády. Ti byli posíláni do vysídleného pohraničí v severních a západních Čechách a mají zásadní podíl na tom, že se zde židovské obce vůbec udržely.³⁴ Mimo již zmíněné jsou židovské obce ještě Plzni, Olomouci, Brně, Ostravě a samozřejmě v Praze.

3.2.1. Pražská židovská obec

3.2.1.1. Fungování obce

Nejvýznamnější a také nejvlivnější obcí je právě ta pražská. Podle informací FŽO je v současnosti v ČR zaregistrováno v židovských obcích asi 3000 osob^{35 36} a z toho je více než 1500 v Praze.³⁷ Nejvíce členů měla obec v roce 2012 a to přesně 1894, přičemž již od roku 2009 se počet členů pohyboval nad 1800. Po roce 2012 došlo však k výraznému poklesu, neboť byli vyřazováni ti, kteří dlouhodobě neplatili členské příspěvky. O rok později bylo proto vyloučeno 320 osob a tento trend pokračoval i v letech 2014 – 2015 a dá se očekávat, že i v letošním roce dojde k vyřazování členů. Obec získává pravidelně také nové členy, v průměru se jedná přibližně o 70 osob ročně. Vedle řádných členů jsou v obci registrováni lidé s mimořádným členstvím a hosté. Průměrný věk v pražské obci klesl na 55 let, přičemž na začátku 90. let to bylo 80 let.

³⁴ Rozhovor s Tomášem Krausem. 24. 9. 2015.

³⁵ FŽO. *Statistika*. (online). Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/statistika/> cit. 5. 1. 2016.

³⁶ ŽOP. *Výroční zpráva za rok 2014*. s. 3. (online). Dostupné z: <http://www.kehilaprag.cz/cs/stranka/obec/vyrocnizpravy> cit. 7. 1. 2016.

³⁷ ŽOP. *Výroční zpráva za rok 2014*. (online). s. 3. Dostupné z: <http://www.kehilaprag.cz/cs/stranka/obec/vyrocnizpravy>. cit. 7. 1. 2016.

Pražská obec jako jediná v ČR patří mezi ortodoxní obce, což znamená, že nové členy přijímá pouze tehdy, pokud je jejich matka halachická židovka nebo po řádné konverzi u ortodoxního rabína. O náboženskou činnost se zde stará ortodoxní rabín David Peter, který vystřídal v roce 2014 Karola Efraima Sidona, jenž tuto funkci zastával od roku 1992. Karol Sidon se rozhodl skončit na pozici pražského rabína především kvůli svému věku, a také proto, že David Peter během svého tříletého působení v pražské obci již dokázal, že je připravený tuto funkci zvládnout.³⁸ David Peter působil na pražské obci od roku 2011 jako rabín Jeruzalémské synagogy a také je od tohoto roku členem Bejt dinu. Rodina Peterů patří mezi ortodoxní pražské rodiny a i ostatní členové se podílejí na chodu obce, Zuzana Peterová je členkou Chevry Kadiši a Jakub Peter vykonává funkci mašgiacha. Ačkoliv již není Sidon vrchním pražským rabínem, stále pracuje v obci jako rabín, vede bohoslužby v jedné ze synagog a věnuje se výuce v midraši. Od roku 2006 pracuje na obci ještě rabín Menachem Kalcheim, který se stará především o kašrut.³⁹

Pražská obec je pochopitelně nejaktivnější ve spolupráci s veřejností. Během roku organizuje řadu akcí, které často nemají náboženský charakter. Jsou to různé besedy, přednášky, koncerty, rozhovory s osobnostmi. Židovské bohoslužby se konají pravidelně ve třech pražských synagogách - ve Staronové, Vysoké a Jeruzalémské. Pražští židé jsou jediní, kteří mají možnost chodit na společné bohoslužby každý den, v ostatních obcích jsou vykonávány bohoslužby zpravidla pouze o šabatě a svátcích.

Obec klade také důraz na vzdělávání svých členů a veřejnosti, což jí může pomoci i při získávání nových členů. Jedním ze způsobů je založení a podpora Lauderových škol. Ty vznikly s přispěním Lauderovy nadace. Škola funguje od roku 1997, kdy byla založena základní škola. Postupně se rozrostla o gymnázium a mateřskou školu a do budoucna má v plánu další rozšiřování. Na jejich vzniku se podílel Karol Efraim Sidon, Leo Pavlát a poradce Lauderovy nadace v Praze. Lauderova škola v Praze je součástí sítě židovských škol ve východní a střední Evropě Lauderovy nadace. Škola není určena jen

³⁸ *Karol Sidon odchází z funkce vrchního zemského rabína.* Zprávy idnes. (online). Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/karol-sidon-rezignuje-na-funkci-vrchniho-prazskeho-rabina-pn2-domaci.aspx?c=A140623_221058_domaci_neh. cit. 10. 1. 2016.

³⁹ Výroční zprávy Židovské obce Praha za roky 2006 – 2014.

pro židovské děti, ovšem judaismus je její důležitou součástí. Žáci vedle povinných předmětů jako je hebrejšтина, židovská výchova a židovská studia, mají možnost navštěvovat i další nepovinné semináře a kroužky, kde se hlouběji seznamují s judaismem.⁴⁰ Tato škola je považována za prestižní instituci, která nabízí dobré všeobecné vzdělání. Její fungování však bylo poznamenáno aférou a vnitřními spory, které vypukly v roce 2003 a byly spojeny také s problémy v pražské obci. Nejprve byl jeden z učitelů obviněn z pornografie a následně propuštěn ze školy bez předchozího vyšetřování. Později se zjistilo, že se jednalo o omyl a školu musela opustit její tehdejší ředitelka a bylo dosazeno nové vedení v čele s Kateřinou Dejmalovou. Po volbách na pražské obci, ve kterých uspěl Tomáš Jelínek, došlo opět ke změně a do školy se vrátila její předchozí ředitelka Eva Nováková. To vyvolalo bouřlivé reakce u zaměstnanců, studentů i rodičů. Řada pedagogů i dalších pracovníků školu opustila a na jejich místo přišli noví učitelé, se kterými žáci nebyli spokojeni. Zhoršila se úroveň výuky i prezentace školy, což vedlo mnohé žáky i rodiče k veřejně kritice. Tyto vnitřní boje se projeví v následujícím roce ve sníženém počtu žáků.^{41,42} Po vyřešení sporu na pražské obci se situace uklidnila i tady, ředitelkou se od 1. 6. 2006 opět stala Kateřina Dejmalová⁴³ a v současnosti škola funguje již normálně s tím rozdílem, že se v roce 2014 opět změnilo jméno ředitele a školu od té doby vede Petr Karas.⁴⁴

Další možnost vzdělávání poskytuje knihovna a informační centrum. Ty jsou určeny pro členy i nečleny obcí a je možné jejich služby využít bez jakékoliv registrace. Knihovna nabízí mnoho odborných i beletristických knih a časopisů. Jsou zde volně

⁴⁰ Lauderovy školy. *Výuka judaismu*. (online). Dostupné z: <http://www.lauder.cz/cs/judaismus.html>. cit. 10. 1. 2016.

⁴¹ *Lesk a bída Lauderových škol*. Maskil. (online). s. 6, 7. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5765/8.pdf>. cit. 14. 1. 2016.

⁴² *Lesk a bída Lauderových škol*. Maskil. (online). s. 6. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5765/3.pdf>. cit. 14. 1. 2016.

⁴³ Lauderovy školy. *Výroční zpráva Lauderovy mateřské školy, základní školy a gymnázia při Židovské obci v Praze za školní rok 2007/2008*. (online). s. 2. Dostupné z: http://www.lauder.cz/docs/lauder_s_vyrocní_zprava_07-08.pdf. cit. 2. 2. 2016.

⁴⁴ Lauderovy školy. *Výroční zpráva Lauderovy mateřské školy, základní školy a gymnázia při Židovské obci v Praze za školní rok 2014/2015* (online). Dostupné z: http://www.lauder.cz/docs/vyrocka2015_web_1452864245.pdf. cit. 2. 2. 2016.

přístupné i Obecní noviny pražské obce, které např. knihovna Židovského muzea neumožňuje zapůjčit a jejich elektronická verze je určena pouze pro členy obce. Na informační centrum se mohou zájemci obracet s různorodými dotazy. Často se lidé s jeho pomocí snaží najít své předky nebo ztracené členy rodiny.

Knihy, časopisy, archivní záznamy a další zdroje ke studiu judaismu a k historii židů ve světě i v Čechách ve větším rozsahu než obecní knihovna a také prohlídkové trasy po židovském městě v Praze nabízí Židovské muzeum v Praze, jehož ředitelem je Leo Pavlát. Muzeum nepatří přímo pod správu pražské obce, ovšem spolupracuje s ní a obec byla vedle FŽO a Ministerstva kultury ČR jeho zakladatelem a jmenuje také 2 členy správní rady muzea.⁴⁵

Zřejmě nejdůležitějším tématem nejen pro pražskou obec jsou sociální služby a péče o seniory a přeživší. Obec nabízí židům a jejím příbuzným sociální poradenství, pomoc pro rodiny s dětmi, pečovatelskou službu, domácí zdravotní péči a je zřizovatelem domu pro seniory Hagibor, který se začal stavět v roce 2006 a otevřen byl v květnu 2008. Zvláštní ohled při poskytování všech těchto služeb je brán na ty, co přežili holocaust.⁴⁶ Kvalitní sociální péče, která nahrazuje pomoc ze strany státu, je také jedním z důvodů, proč je v obci hojnou měrou zastoupena starší generace, a také proč se mnoho židů rozhodne vstoupit do židovské obce až v pokročilém věku. Nabízí se jim tím totiž řada výhod v sociální oblasti.

Obec má ve svém majetku řadu židovským památek, které jsou díky válce a komunistickému režimu mnohdy v katastrofálním stavu, neboť se o ně dlouhá léta nikdo nestaral. V lepším případě byly tyto památky ponechány svému osudu a „pouze“ chátraly, v tom horším byly záměrně likvidovány. Na likvidacích, především hřbitovů a jejich náhrobků se podílelo i tehdejší vedení obce, které k takovému zacházení muselo dát souhlas. K ničení či rozprodávání hřbitovů docházelo např. za úřadování tajemníka

⁴⁵ Židovské muzeum. Základní dokumenty. *Stanovy muzea 2015*. (online). Dostupné z: <http://www.jewishmuseum.cz/informace/o-nas/zakladni-dokumenty/>. cit. 4. 2. 2016.

⁴⁶ Židovská obec Praha. *Sociální oddělení*. (online). Dostupné z: http://www.kehilaprag.cz/cs/stranka/obec/struktura/socialni_oddeleni. cit. 17. 1. 2016.

Františka Krause nebo předsedy Rudolfa Gibiána.⁴⁷ Ti samozřejmě nejsou jediní, kteří tyto metody praktikovali a měli tak zásluhy na likvidaci hřbitovů.

Tyto památky dnes vyžadují nákladné rekonstrukce, se kterými se začalo již po roce 1989. Konkrétně obec vlastní 30 synagog a 175 hřbitovů a to nejen na území hlavního města, ale i ve Středočeském, Jihočeském a Východočeském kraji. Obec spravuje své památky prostřednictvím akciové společnosti Matana, která byla zřízena v roce 1992. Od roku 2001 se společnost stará i o majetek patřící FŽO.⁴⁸ Vedle sakrálních objektů vlastní obec i mnoho dalších nemovitostí, které využívá ke komerčním účelům, a díky jejich pronájmu a prodeji se stala finančně nezávislou. Tato skutečnost má však i svojí stinnou stránku. Nabytý majetek vyvolává v obci rozepře a někteří členové hovoří o tom, že se obec stala spíše firmou a ztratila svůj duchovní a komunitní charakter. Nejznámější pražské památky jako je Pinkasova, Španělská nebo Maiselova synagoga nevlastní obec, nýbrž Židovské muzeum.

Jedním z důležitých micva je košer stravování. Běžné restaurace a obchody s potravinami ovšem požadavky kašrutu obvykle nesplňují, a proto pražská obec nabízí nejenom svým členům ale i zájemcům ze strany veřejnosti možnost, stravovat se v restauraci Šalom na židovské radnici. Mimo to zajišťuje restaurace i cateringové služby, roznášku jídel do bytu členům obce a prodej košer potravin. Pod kontrolou pražského rabinátu je i restaurace Dinitz. Mimo tyto dvě existují v Praze i další košer restaurace a obchody provozované soukromými majiteli. Pražský rabinát spolu s vrchním zemským rabinátem vydává každý rok podrobný seznam vhodných obchodů, restaurací, výrobců potravin i konkrétních výrobků, které splňují požadavky kašrutu a udílí certifikáty.⁴⁹

⁴⁷ A nikdo se neptal pozůstalých. Roš Chodeš. s. 6-7.

⁴⁸ Židovské památky Čech, Moravy a Slezska. Židovské památky ve vlastnictví židovské obce v Praze. (online). Dostupné z: <http://pamatky.kehilaprag.cz/>. cit. 2. 2. 2016.

⁴⁹ FŽO. *Průvodce košer potravinami v České republice pro rok 2014*. (online). Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Ko%C5%A1er-seznam-5774-2014-2015.pdf>. cit. 2. 2. 2016.

3.2.1.2. Spor v obci

Relativně poklidnou atmosféru pražské obce narušil spor v roce 2004. Na jeho začátku proběhla v obci diskuse, zda dát více peněz na opravu hřbitovů a synagog nebo raději podpořit sociálně potřebné. Nakonec zvítězila druhá možnost, ovšem tato otázka rozpoutala v pražské obci boj a výrazně narušila její fungování. Nešlo však jen o tento problém, ale řešilo se také všeobecné směřování obce, její případné otevření, které by umožnilo získat nové členy a také šlo o osobní konflikty mezi jednotlivými osobnostmi obce. Spor se odehrál v roce 2004, kdy se obec rozdělila na 2 tábory na Koalici za demokratickou obec vedenou předsedou Tomášem Jelínkem a na skupinu Obec pro všechny, kterou zastupoval ředitel židovského muzea Leo Pavlát.

Tomáš Jelínek, tajemník i celé tehdejší vedení byli dokonce většinou obce odvoláni a do čela byl zvolen nový předseda František Bánya. Jelínek však toto hlasování nepřijal, neodstoupil ze své funkce a vyhlásil vlastní korespondenční hlasování, které vyhrál. Díky tomu měla pražská obec na konci roku 2004 dva předsedy.⁵⁰ Jedním z důvodů, proč byl Jelínek odvolán, bylo to, že vypověděl dosavadního pražského rabína Sidona, údajně kvůli hospodářskému pochybení a neplnění svých povinností, což někteří členové odmítali. Na jeho místo povolal amerického rabína Baráše, člena ortodoxní skupiny Chabad Lubavič.⁵¹ S tímto rozhodnutím však mnoho členů obce nesouhlasilo, neboť Chabad je ortodoxní skupina, která porušuje základní pravidlo judaismu tím, že uctívá svého zemřelého rabína Schneersona jako mesiáše. Mnohým členům obce se také nezamlouvalo, že má v Praze působit zahraniční ortodoxní rabín, který dostatečně neovládá češtinu. Kvůli tomuto odmítavému postoji v obci, přenechal Jelínek volbu pražského rabína rabínskému soudu v Izraeli. Rozhodnutí padlo až po několika měsících a to v kompromisním duchu. Rabínský soud rozdělil rabíny do jednotlivých pražských synagog a ještě vyslal do Prahy svého zástupce rabína Menachema Kalchheima, jehož

⁵⁰ Weisssová L. 2004. *Spory v pražské obci pokračují*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 21. 12. 2004. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/148117. cit. 2. 2. 2016.

⁵¹ Hikelová. H., 2004. *Duel*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 11. 12. 2004. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publ_izurnal/_zprava/146232. cit. 2. 2. 2016.

úkolem bylo, pokusit se uklidnit napjatou atmosféru v obci. Kalchheim se stal zástupcem vrchního rabína, a byl odpovědný za kašrut. Pokoušel se i o oživení života pražské obce organizováním různých přednášek a náboženských a kulturních akcí. Jeho aktivita se ovšem nesetkala u pražských židů s velkým ohlasem a návštěvnost většiny akcí byla minimální. Kalchheim působil v Praze do léta 2006.⁵² Bohoslužby ve Staronové synagoze měl vést Baraš a Sidon byl určen jako vrchní rabín a prezident rabínů Čech a Prahy. Vzhledem k napjaté situaci, která v té době v obci panovala, nebylo ani toto rozhodnutí respektováno a docházelo k dalším rozepřím dokonce i na půdě synagogy mezi příznivci Sidona a Baraše, čemuž věnovaly velkou pozornost i česká média.⁵³ K vyvrcholení těchto sporů mezi nimi došlo 10. 4. 2005 při fyzické šarvátce ve Staronové synagoze. Ta byla následkem toho uzavřena a znovu otevřena až 9. 12. 2005.⁵⁴

Spor v obci byl vyřešen až o rok později a to vítězstvím platformy Obec pro všechny. Novým a jediným předsedou se po mimořádných volbách stal František Bányai, jako druhý skončil těsně Leo Pavlát.⁵⁵ Reprezentace obce se snažila po volbách situaci uklidnit a začít opět vzájemně spolupracovat. Díky tomu se poměry v pražské obci relativně stabilizovaly. Volby v následujících letech probíhaly řádným způsobem a nedocházelo k takto otevřeným konfliktům, kterým by věnovala pozornost i veřejná média.

Do funkce vrchního pražského rabína se vrátil také rabín Sidon, který mohl opět vést bohoslužby ve Staronové synagoze. Rabín Baraš zpočátku odmítal vzdát se funkce rabína Staronové synagogy, tak jak rozhodla pražská obec, neboť tvrdil, že je to proti rozhodnutí jeruzalémského rabínského soudu. Jeho působení v synagoze ovšem nebylo příliš úspěšné a důvěru pražských židů si nezískal. Jeho bohoslužby navštěvovali

⁵² Marxová, A., *Rozhodl jsem se rozumem i citem*. Roš Chodeš. (online). s. 9. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2006-08.pdf>. cit. 2. 2. 2016.

⁵³ *Závěrečný dopis rabínského soudu od rabína Gilberta 17. 2. 2005*. Hatikva. (online). s. 27-28. Dostupné z: http://www.zlu.cz/hatikva/2005/ZLU_HATIKVA_2005_01.pdf. cit. 2. 2. 2016.

⁵⁴ Heitlingerová, A., *Ve stínu holocaustu a komunismu*, s. 186.

⁵⁵ *Pražští židé volili*. Maskil. (online) s. 25. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5766/3.pdf>. cit. 2. 2. 2016.

především cizinci.⁵⁶ Tento stav přetrvává dodnes, Baraš stále působí v Praze ve hnutí Chabad, ale užší kontakt s českými židy neudrží.

Ani toto všechno ovšem neznamenalo absolutní konec problémů. O tom, že byla pražská židovská komunita stále roztržena, svědčí například i postoj organizace Židovské liberální unie, která je také přidruženou organizací FŽO. Ta Jelínkovo odvolání označila ve svém časopise *Hatikva* za puč a otevřeně zkritizovala fungování pražské obce. Podobný názor vyslovil v *Hatikvě* i známý židovský spisovatel Arnošt Lustig, který také odsoudil činnost pražského rabína a nového vedení obce.⁵⁷ Jednotlivé skupiny židovské komunity se vzájemně obviňovaly ze špatného hospodaření a porušování principů judaismu. Rok 2004 a 2005 byl z pohledu porevolučních dějin českého židovstva zatím nejnebezpečnějším a ukázal, že i tak malá komunita není jednotná a nedokáže vzájemně respektovat svůj rozdílný postoj. Rozpory mezi jednotlivými proudy i jednotlivci existují dodnes a stále zaznívají kritické hlasy vůči vedení a směřování obce.

Za rozpoutáním zmíněné aféry stojí vedle osobních konfliktů a sporů o majetek a investice také náboženský problém. V židovské komunitě po celém světě, Českou republiku nevyjímaje, existuje rozpor mezi ortodoxní a liberální, konzervativní a sekulární skupinou. Z dostupných článků, především v časopisu *Maskil*, je zřejmé, že většina obce nepatřila a stále nepatří a pravděpodobně nikdy patřit nebude mezi ortodoxní židy. Tím absurdnější je, že vrchní zemský a bývalý pražský rabín Sidon vyznává ortodoxní judaismus, stejně tak jako jeho dočasný nástupce v roce 2004 rabín Baraš z Chadabu a také současný pražský rabín David Peter. Také členové jsou do obce přijímáni na základě ortodoxních pravidel. Díky tomu je členství často odepřeno i těm, kteří byli za války perzekvováni kvůli svému židovskému původu nebo těm, kteří navštěvovali obec před rokem 1989, ovšem nemají židovský původ po matce. Pro ně je určeno alespoň mimořádné členství, které neumožňuje být volen do reprezentace obce. Otázka členství rezonovala v obci již před zmíněným sporem. Mnoho členů i těch, kteří se jimi právě stát nemohou, kritizuje toto pravidlo a požaduje větší otevření obce.

⁵⁶ Heitlingerová, A., *Ve stínu holocaustu a komunismu*, s. 186.

⁵⁷ Arnošt Lustig. *Nechci to vidět*. *Hatikva*. (online). s. 7-9. Dostupné z: http://www.zlu.cz/hatikva/2005/ZLU_HATIKVA_2005_01.pdf. cit. 4. 2. 2016.

Proti tomu vždy ostře vystupoval rabín Sidon, který je zastáncem tradičního judaismu a odmítá nehalachické židy nebo ty, co neprošli konverzí, přijímat jako řádné členy. Nesouhlasil ani se statusem mimořádného členství, který byl ovšem i přesto přijat. Jedním z jeho argumentů je, že pokud budou české židovské obce přijímat „každého,“ ztratí dobré jméno u zahraničních židovských organizací a také postupně dojde opět k arizaci židovského majetku.⁵⁸ Mnoho pražských židů řeší tento problém přihlášením do jiné židovské obce. Oblíbená mezi nimi je např. obec v Děčíně.

3.2.2. Ostatní židovské obce

Mimo pražskou obec působí momentálně v České republice ještě devět židovských obcí, v nichž je zaregistrováno dohromady asi 1500 židů. Život v mimopražských obcích není tak pestrý a aktivní, neboť nízký počet členů a jejich malá aktivita, nedostatek rabínů i nižší rozpočet jim obvykle nedovolí konat pravidelné denní bohoslužby či výukové programy. I přesto se ovšem jejich členové pravidelně scházejí o významných svátcích, šabatu či pietních aktech. Na základě prostudovaných materiálů se také domnívám, že menší obce fungují klidněji a nedochází v nich k takovým sporům jako v pražské obci. Jejich úloha je především sociální, společenská a kulturní. To znamená, že je to místo pro setkávání lidí, často starších, pro které je oslava židovského svátku možností být ve společnosti. Na rozdíl od pražské obce nevyznávají ostatní obce pouze ortodoxní judaismus, ale jsou otevřené i ostatním směrům. Většina obcí přijímá své členy na základě liberálního statusu, tedy na základě práva návratu. To jim umožňuje lépe přežít a získávat nové členy. I přesto se ovšem počet členů od začátku 90. let výrazně nezměnil a obcím se příliš nedaří získávat mladé členy. Častou praxí je, že členové jsou přijímáni na základě práva návratu, ovšem bohoslužby jsou vedeny v ortodoxním ritu. A to i přesto, že v obcích je zaregistrováno minimum ortodoxních

⁵⁸ Efraim Sidon. *Lod' unáši v dál /2/*. Roš Chodeš. s. 10-11.

Židů, většina členů nepraktikuje židovské rituály, či dokonce nevěří v boha a na obec dochází jen při významných svátcích.⁵⁹

Základní činností všech židovských obcí je sociální služba. Obce provozují domy pro seniory, terénní sociální služby nebo alespoň poradenství. Klíčovou oblastí je také správa a údržba majetku. Obce se snaží opravovat a udržovat synagogy, hřbitovy a další nemovitosti, které vlastní. Je to pro ně zásadní zdroj příjmu a zároveň na tuto činnost vynakládají velké finanční prostředky. Jelikož v některých oblastech České republiky byla většina židovských památek zničena, vznikají výrazné majetkové rozdíly mezi obcemi.

3.2.2.1. Brno

Druhá největší obec s asi se 300 členy je v Brně. Brno se může chlubit vlastní synagogou, mikve a Vzdělávacím kulturním centrem. Mikve i Vzdělávací kulturní centrum, které je pobočkou Židovského muzea v Praze a má zajistit kulturní a vzdělávací program na Moravě, byly otevřeny v roce 2006.⁶⁰ O náboženský život se zde stará rabín. Najít českého rabína nebo alespoň rabína se znalostí českého jazyka, který by zde chtěl dlouhodobě působit, není v současnosti v ČR nic jednoduchého, a tak se za posledních 12 let vystřídali v Brně již tři rabíni. Po Richardu Federovi, který zde působil ještě za vlády komunistické strany až do své smrti v roce 1970, ačkoliv oficiálně byl od roku 1961 vrchním pražským rabínem, zůstalo Brno po dlouhou dobu bez rabína. Až v roce 2003 sem byl povolán pražským rabínem Sidonem Mosche Chaim Koller, konvertita, který se přiklání k ortodoxnímu judaismu. Koller zde vedl rabinát do roku 2007, poté odešel do Prahy, kde vyučoval midraš a vedl bohoslužby v Jeruzalémské synagoze. Podle jeho slov, to byl právě on, kdo se v Praze zasloužil o rozšíření pravidelných ranních, odpoledních a

⁵⁹ Novotná, Tereza. Neortodoxní židovské komunity v České republice.

⁶⁰ Marxová, A., Cesty k minulosti a do budoucnosti. Vzdělávací centrum a mikve v Brně. Roš Chodeš. (online) s. 8-9. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2006-11.pdf>. cit. 5. 2. 2016.

večerních bohoslužeb.⁶¹ Funkci rabína ukončil v roce 2011 a v současnosti by se měl soukromě věnovat psychoterapii.

Po jeho odchodu bylo Brno tři roky bez rabína až do nástupu Radomíra Kučery v roce 2010. Ani rabín Kučera není halachický žid, ale k židovství konvertoval až v dospělosti a jeho učitelem byl právě Mosche Koller a poté tři roky studoval ješivu v Jeruzalémě.⁶² Ani jeho setrvání v obci nebylo příliš dlouhé a v roce 2014 ho vystřídal rabín Štěpán Kliment, když se Radomír Kučera rozhodl odcestovat do Izraele. Štěpán Kliment ovšem žije v Praze a také zde podniká v cestovním ruchu, v Brně je proto k dispozici jen jeden týden v měsíci.

Každý nový rabín vždy mluví o tom, že je třeba získávat nové členy, podporovat život v obci a otevírat se veřejnosti a představovat jí židovskou kulturu a historii. Brněnská obec však nezůstává pouze u slov, ale snaží se i reálně. A díky tomu došlo mimo jiné v lednu 2011 k otevření turistického centra, které návštěvníkům představí židovské památky v Brně a na jižní Moravě,⁶³ dále byl rekonstruován židovský hřbitov v Židenicích a také brněnská synagoga.

3.2.2.2. Olomouc

Další moravskou obcí je židovská obec v Olomouci. Ta byla v letech 1962 – 1991 pouze synagogálním sborem v rámci ŽNO Ostrava.⁶⁴ 1. 4. 1991 však získala samostatnou působnost a od té doby funguje jako židovská obec. Nemá vlastního rabína a bohoslužby jsou zde vedeny kantorem, předsedou obce nebo hostujícím rabínem. Členové se

⁶¹ Jelínek, J., Šalom Alejchem. *Pražský rabín Mošé Koller*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 26. 10. 2008. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/508886. cit. 10. 2. 2016.

⁶² Stehlík, L., *Rabín: Chci, aby se židé nescházeli jen o svátcích*. Brněnský deník. (online). Dostupné z: <http://brnensky.denik.cz/rozhovor/novy-rabin-chci-aby-se-zide-neschazeli-jen-o-svatc.html>. cit. 10. 2. 2016.

⁶³ Racek, A., *Židovské památky představí nové infocentrum*. Brněnský deník. (online). Dostupné z: http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/zidovske-pamatky-predstavi-nove-infocentrum.html. cit. 10. 2. 2016.

⁶⁴ Židovská obec Olomouc. *Historický vývoj*. (online) Dostupné z: <http://kehila-olomouc.cz/rs/historie/historicky-vyvoj/>. cit. 10. 2. 2016.

pravidelně scházejí při sabatu a svátcích. Od roku 2007 vychází měsíčník Chajejnu – náš život. Mimo bohoslužby se členové mohou setkávat při zájezdech do pražských divadel nebo v dámském a pánském klubu. Pro veřejnost pořádá obec pravidelně např. Dny židovské kultury.⁶⁵

3.2.2.3. Ostrava

Poslední moravskou židovskou obcí je Ostrava, která také nevybočuje ze zaběhnutého scénáře menších obcí. Její nevýhodou je ovšem chybějící synagoga, neboť zde byla zničena většina židovských památek. Celkově trpí Ostrava nedostatkem nemovitého majetku, který je všeobecně velkým zdrojem financí pro židovské obce. V jediné historické židovské budově sídlí obec. Na společné bohoslužby a jiné akce se členové scházejí v modlitebně nebo při větší účasti v hotelu. Obec se snaží organizovat kulturní a náboženské akce jak pro členy, tak i pro veřejnost. Nekonají se zde pravidelné bohoslužby, ale pouze oslavy významných židovských svátků. Také je nepravidelně vydáván obecní zpravodaj Kochov Kachol. Obec spolupracuje se sdružením Krnovská synagoga a využívá i jejich synagogu např. na oslavu svátku Sukot, neboť sama nedisponuje prostory, kde by mohla postavit suku. Bohoslužby vede kantor a jednou do roka zavítá do Ostravy rabín Sidon na přednášku a neformální rozhovor. Dále organizuje obec nepravidelné přednášky na různá témata a kurzy hebrejštiny. Zájemci z řad nečlenů mohou navštívit Dny židovské kultury, Templ Fest nebo tryznu za oběti šoa.^{66 67}

⁶⁵ Židovská obec Olomouc. Maskil. (online) s. 4-5. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5773/6.pdf>. cit. 12. 2. 2016.

⁶⁶ Židovská obec Ostrava. (online) Dostupné z: <http://kehila-ostrava.cz/category/ze-zivota-obce/>. cit. 4. 2. 2016.

⁶⁷ Salomovič, M., *Ostravská kehila pohledem jednoho z nejstarších členů*. Maskil. (online) s. 2. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5773/2.pdf>. cit. 4. 2. 2016.

3.2.2.4. Děčín

Děčín je nejmladší židovskou obcí, obnovenou až v roce 1993. Obec musela rok působit bez vlastní synagogy, neboť ji tehdejší vedení v roce 1987 prodalo Okresnímu národnímu výboru. Ten jí sice vrátil na základě darovací smlouvy v roce 1994 ovšem v dost dezolátním stavu a hlavně bez tóry. Synagoga je dnes již opravena a tóru získala obec v roce 2005 darem od židovské obce v Ostravě. Mimo synagogy však obec mnoho majetku nevlastní.⁶⁸ Naproti tomu se její členové snaží být aktivní a rozvíjet místní kulturní a náboženský život. Konají se pravidelné oslavy vysokých židovských svátků a jednou měsíčně sobotní šachrit. Bohoslužby jsou vedeny kantorem Ivanem Kohoutem. V synagoze, která je přístupná veřejnosti, je možné navštívit různé výstavy a koncerty. Členové této obce patří mezi ty aktivnější a sami se podílejí na životě v obci. Na rozdíl od většiny ostatních nemá Děčín zásadnější problém se stárnutím svých členů, nejpočetněji je zde zastoupena střední generace.⁶⁹

3.2.2.5. Liberec

Židovská obec v Liberci se od ostatních mírně odlišuje a to tím, že vlastní nejmladší a nejmodernější „synagogu“ a jako první přijala služby reformního rabína. Jelikož i v Liberci byla místní synagoga zničena během křišťálové noci, sloužily místním židům k bohoslužbám menší modlitebny, které ovšem nebyly vyhovující. V roce 2000 se obec dočkala nové modlitebny, která je nazývána Stavbou smíření nebo také právě synagogou. Modlitebna stojí na místě původní synagogy a je včleněna do budovy místní knihovny.⁷⁰

Další zásadní událost se v obci odehrála v roce 2008, kdy poprvé od doby po skončení II. světové války získala obec svého rabína. Stal se jím Tomáš Kučera, rabín

⁶⁸ Židovská obec Děčín. *Obec.* (online) Dostupné z: <http://zidovskaobecdecin.wz.cz/obec-obec.html>. cit. 5. 2. 2016.

⁶⁹ Novotná, Tereza. *Neortodoxní židovské komunity v České republice.* s. 83.

⁷⁰ Židovská obec Liberec. *Synagoga.* (online) Dostupné z: <http://www.kehila-liberec.cz/Synagoga.aspx>. cit. 6. 2. 2016.

reformního směru, původním vzděláním biochemik. Kučera začal své studium judaismu v Jeruzalémě, ale rabínský titul získal v Německu na Abraham Geiger Kolleg při univerzitě v Postupimi. Poté působil jako rabín v kongregaci Bejt Šalom v Mnichově, která také částečně financovala jeho studia. Okamžitě po své ordinaci na rabína začal navštěvovat Českou republiku a místní židovskou komunitu, aby zde šířil učení reformního judaismu a zaplnil mezeru po chybějících, nejenom reformních, rabínech. Spolupracoval s organizací Bejt simcha. Zpočátku zde jeho činnost financovala Světová unie reformního judaismu a poté se v roce 2007 domluvil na financování svého pobytu v ČR s FŽO. Jejím podmínkou bylo, že Kučera kromě Prahy musí působit i v další obci a díky tomu se stal libereckým rabínem.⁷¹ ⁷²Do Liberce jezdil jednou za měsíc a mimoto vedl bohoslužby a přednášky i v Praze. Liberec se z vlastního rabína ovšem dlouho netěšil, neboť Tomáš Kučera se musel v létě 2010 vrátit do Mnichova.⁷³ Od té doby je obec opět bez rabína.

3.2.2.6. Teplice

Teplice se staly, stejně jako Liberec, židovskou obcí až 17. 2. 1992. Do té doby byly synagogálními sbory při židovské obci v Ústí nad Labem.⁷⁴ Tato obec nedisponuje vlastní synagogou, neboť obě teplické synagogy byly zničeny, a tak může využívat pouze modlitebnu. Nemá vlastního rabína a bohoslužby jsou obvykle vedeny kantorem a někdy zavítá do obce i rabín Sidon. Bohoslužby i další akce se konají spíše nepravidelně. Ze židovských svátků se slaví se např. Sukot, Chanuka, Purim nebo Jom Kipur. A dále se konají především vzpomínkové akce k uctění památky obětí holocaustu. Teplice také spolupracují s židovskou obcí v Drážďanech, společně např. uspořádaly kabalat šabat. Do

⁷¹ Široký, J., *Dlouhých 70 let čekala židovská obec na svého rabína*. Liberecký deník. (online). Dostupné z: http://liberecky.denik.cz/zpravy_region/dlouhych-sedmdesat-let-cekala-zidovska-obec-na-sve.html. cit. 6. 2. 2016.

⁷² Kraus, T., *Drážďanská inaugurace*. Roš Chodeš. (online). s. 3. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2006-10.pdf>. cit. 12. 2. 2016.

⁷³ *Tomáši děkujeme*. Maskil. (online). s. 1. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5770/10.pdf>. cit. 12. 2. 2016.

⁷⁴ *Rozdělení obcí*. Roš Chodeš. s. 2.

majetku obce patří několik hřbitovů, které se snaží udržovat, přičemž často využívá pomoci dobrovolníků a funguje zde také nový hřbitov, na kterém se i v současnosti pohřbívá.⁷⁵

3.2.2.7. Ústí nad Labem

Po roce 1989 bylo Ústí nad Labem jedinou obcí v severních Čechách, dnes má ovšem velké problémy a počet jejích členů se pohybuje na mezní hranici pro udržení židovské obce. V roce 1989 měla obec 55 členů a v roce 2005 pouze 38. Díky tomu není obec také příliš aktivní, schází se pouze několikrát ročně při oslavě významných svátků. Její hlavní náplní je péče o staré členy.⁷⁶ Obec se také potýká s finančními problémy a FŽO měla údajně jednat o jejím zrušení. Jako jediná nemá vlastní webovou stránku a ani časopis Roš Chodeš a Maskil se o životě v Ústí nad Labem téměř nezmiňuje, a proto je obtížné získat jakékoliv podrobnější relevantní informace o fungování této obce.

3.2.2.8. Karlovy Vary

O židovské obci v Karlových Varech se mluví až od roku 1994, do té doby byla pouze synagogálním sborem židovské obce Plzeň. Ani tato obec nemá vlastní synagogu, ale pouze modlitebnu, vybudovanou v původním židovském starobinci, která byla otevřena v roce 1997.⁷⁷ Na rozdíl od většiny obcí má ale svého rabína. Tuto funkci zde zastává rabín Reuven Grosz, který se narodil v Karlových Varech a poté odešel studovat do Izraele, kde také v současnosti žije. Úlohy rabína tak vykonává na dálku prostřednictvím moderních médií. Členové obce se na něj mohou obracet s dotazy formou e-mailů, telefonátů nebo skypu a několikrát do roka přijíždí do Karlových Varů

⁷⁵ *Židovská obec Teplice*. (online). Dostupné z: <http://www.kehila-teplice.cz/>. cit. 6. 2. 2016.

⁷⁶ Fedorovič. T., *Historie židovské komunity v Ústí nad Labem*. s. 16 – 17.

⁷⁷ *Nové židovské centrum v Karlových Varech*. Roš Chodeš. s. 21.

na šabat.⁷⁸ V minulosti se v obci konaly také pravidelné ranní, odpolední a šabatové bohoslužby a probíhala zde i výuka judaismu. Tuto činnost zajišťoval za agenturu Sochnut rabín T. S. Abramson.⁷⁹ V současnosti by měly ovšem probíhat pouze šabatové bohoslužby a oslavy židovských svátků.⁸⁰

3.2.2.9. Plzeň

Plzeňská obec má v současnosti 112 členů, kteří se pravidelně jednou za měsíc scházejí na kabalat šabat a během roku při důležitých svátcích. Mimo to se členové vídají při neformálních setkáních v restauracích. Plzeň také nemá vlastního rabína, a proto využívá služeb vrchního zemského rabína Sidona nebo Ivana Kohouta z Bejt Simcha a kabalat šabat obvykle vede členka Bejt simcha Silvia Wittmanová. Na tomto rozdělení je dobře vidět, že tato židovská obec nehledí na rozdíl mezi jednotlivými směry judaismu. Bohoslužby vede ortodoxní rabín a kabalat šabat naopak zakladatelka liberální židovské organizace. I plzeňská obec ovšem na krátkou dobu měla vlastního rabína, kterým byl Ronald Hoffberg. Jeho první bohoslužba se uskutečnila ve Velké synagoze v říjnu 2003.⁸¹ Jako jedna z mála přijímá nové členy na základě konzervativních pravidel. Převažuje zde starší generace a počet členů má mírně klesající tendenci. Je zde minimum praktikujících členů, většina slaví pouze svátky, ostatní micva nedodržují. Velkou výhodou této obce je její majetek, vlastní dvě plzeňské synagogy, přičemž především Velká synagoga je oblíbeným místem turistů. V Plzni je také stále v provozu hřbitov, kde se konají židovské pohřby. Výjimečně je v synagoze slavena židovská svatba nebo bar micva.⁸²

⁷⁸ Židovská obec Karlovy Vary. *Virtuální rabinát židovské obce v Karlových Varech*. (online). Dostupné z: <http://www.kehilakv.cz/Rabinat.htm>. cit. 6. 2. 2016.

⁷⁹ Bohoslužby - *Synagogo Karlovy Vary*. Roš Chodeš. s. 5.

⁸⁰ Novotná, Tereza. *Neortodoxní židovské komunity v České republice*. s. 74.

⁸¹ Foršt, M., *Návrat Američanů do Plzně. Po více než 60 letech má Plzeň opět svého rabína*. Maskil. (online) s. 14. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5764/2.pdf>. cit. 6. 2. 2016.

⁸² Rozhovor s Evou Kokoškovou (Sekretariát židovské obce Plzeň). 9. 12. 2015.

3.3. Ostatní židovské organizace

Mimo židovské obce existuje ještě řada dalších židovských organizací. Většina z nich se nachází v Praze a slouží jako alternativa k ortodoxní obci. Tyto organizace začaly postupně vznikat již v 90. letech a byly především reakcí na neuspokojenost potřeb židovské komunity. Díky tomu, že až do roku 2003 mohli být členy židovských obcí pouze židé po matce, stálo mnoho židů mimo ně a v Praze toto omezení trvá stále. Právě pro ně byly organizace, jako Bejt Simcha, Bejt Praha a další, možností, jak se oficiálně zapojit a vykonávat náboženské a kulturní obřady a také získat výhody, které nabízí členství v obcích a v přidružených organizacích FŽO. Dalším důvodem pro zakládání nových organizací byl rozdílný postoj k judaismu. Jejich členové se neztotožňovali s ortodoxním směrem a chtěli mít možnost účastnit se konzervativních nebo liberálních bohoslužeb a dalších akcí. Vznikem těchto skupin se obohatil kulturní život židovské menšiny a také se podařilo získat pro Čechy zahraniční rabíny, kteří zde krátkodobě působili a stále působí a kompenzují tak nedostatek českých rabínů zvláště neortodoxního zaměření.

Mezi tyto organizace patří Bejt Simcha, Bejt Praha, Židovská liberální unie a Česká unie židovské mládež, které vyznávají neortodoxní judaismus. Ortodoxní skupinou je naopak Chabad, který ovšem není přidruženou organizací FŽO stejně jako hnutí Masorti, které vyznává konzervativní judaismus. Poté existují organizace sdružující konkrétnímu skupinu lidí, kterou spojují vzpomínky na holocaust. Mezi ně se řadí Ukryvané dítě Hidden child a Sdružení židovských vojáků a odborářů. To, že židovství není jen náboženství, dokládá další spolek jménem Hakoach, který sdružuje sportovce židovského původu a pořádá pro ně nejrůznější turnaje a soutěže.

Popisovat činnost všech vyjmenovaných organizací není náplní této práce, a proto je na dalších řádcích zmíněna činnost pouze dvou skupin, které momentálně aktivně obohacují život českých i zahraničních židů na našem území.

3.3.1. Bejt Simcha

Tato skupina se z výše uvedených organizací jeví v současnosti jako nejaktivnější. Začala vznikat již v 80. letech, oficiálně byla založena v roce 1991 a v roce 1994 byla zaregistrována u Ministerstva vnitra ČR jako občanské sdružení. Členem federace se stala v roce 2002. Skupina se utvořila kolem Silvie Wittmannové. Bejt simcha mimo pravidelných šabatů, bohoslužeb o svátcích, kurzů hebrejštiny, přednášek a dalších akcí, vydává také měsíčník Maskil, ve kterém informuje o dění v české židovské komunitě, věnuje se životu židovských obcí, nejenom té pražské a nabízí relativně objektivní pohled na problémy současného judaismu. Ačkoliv je Bejt simcha pražská organizace, pomáhá i ostatním obcím a její členové pravidelně navštěvují např. Plzeň a Liberec. Součástí její činnosti se stal také každoroční reformní šabaton, který se koná na různých místech České republiky.⁸³

Bejt simcha již několik let usiluje o to, stát se druhou pražskou židovskou obcí. V roce 2011 podala žádost na FŽO, ta ji ovšem neschválila a tato situace trvá do současnosti. *„Bejt Simcha je stabilní komunitou s pestrým programem a velmi aktivními členy. Nebojím se tvrdit, že svými aktivitami snese srovnání i s mnoha zavedenými židovskými obcemi. A přesto se nám nedaří naplnit naše základní poslání, zakotvené v našich stanovách, totiž vytvořit v Praze regulérní židovskou obec na základech progresivního judaismu. Tento neúspěch považuji za náš největší nedostatek.“*⁸⁴ Toto prohlásil předseda Bejt simcha ve Výroční zprávě za rok 2013. Problémem skupiny je, že většina jejích členů je zároveň členem některé židovské obce, např. Silvia Wittmannová je dokonce členkou reprezentace pražské obce, a evidentně dávají přednost členství v zavedených obcích před tou novou a dvojí členství není možné.⁸⁵ Dalším ovšem nepodloženým důvodem, proč Bejt simcha stále není židovskou obcí, by mohly být obavy ze strany stávající pražské ortodoxní obce, neboť by tím mohla přijít o členy i

⁸³ *Bejt Simcha*. (online) Dostupné z: <http://www.bejtsimcha.cz/>. cit. 7. 2. 2016.

⁸⁴ Spevák. M., *Výroční zpráva o činnosti komunity progresivního judaismu Bejt Simcha v roce 2013*. Maskil. (online). s. 8-10. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5774/6.pdf>. cit. 12. 2. 2016.

⁸⁵ Spevák. M., *Výroční zpráva o činnosti komunity progresivního judaismu Bejt Simcha v roce 2013*. Maskil. (online) s. 8. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5774/6.pdf>. cit. 12. 2. 2016.

postavení jediné pražské obce. Bejt simcha také usiluje o získání synagogy v Libni, kterou vlastní pražská židovská obec, což se jí také zatím nepodařilo.

3.3.2. Chabad Lubavič

Zajímavou skupinou je organizace Chabad Lubavič, ultraortodoxní chasidské uskupení, které vzniklo již v 18. století a v současnosti působí na celém světě. Jeho zástupci se v Praze objevovali již od roku 1975 a v roce 1996 se zde natrvalo usadil rabín Mani Baraš, který vytvořil místní centrum.⁸⁶ V minulosti se uvažovalo, že by se Chabad stal součástí pražské židovské obce, která mu to měla sama nabídnout, ovšem kvůli jejich učení, které vyznávají, to bylo pro většinu ostatních židů nepřijatelné.⁸⁷ Chabad usiloval také o to, stát registrovanou církví pod názvem Židovské centrum Chai. Ministerstvo kultury jeho registraci ovšem zamítlo.⁸⁸ Chabad se od ostatních židovských skupin liší mimo jiné tím, že provádí aktivní misijní činnost a snaží se tak získávat nové židy a stavět synagogy. V roce 2008 založil rabín Mani Baraš v Praze Maharalův institut, kde se mají vzdělávat noví rabíni. Při studiu je kladen důraz na dílo rabiho Löwa. Díky tomu byla v České republice po 127 letech opět otevřena ješiva. Ani tím ovšem nestoupl zájem českých židů o rabínské studium. V roce 2009 zde nestudoval jediný Čech, ale pouze 6 cizinců, kteří za sebou měli již dlouholeté studium judaismu a v Praze ho dovršili a získali rabínský titul.⁸⁹ Ani v dalších letech se neobjevily informace, že by zde studovali čeští židé. Což může být způsobeno všeobecným nezájmem o toto povolání mezi českými židy a také tím, že studenti Maharalova institutu musí mít již předchozí vzdělání z rabínských škol a to má v České republice minimum lidí. Mimo rabínská studia nabízí institut i kratší kurzy a jeho cílem je také překládat díla rabiho Löwa z hebrejštiny.

⁸⁶ The Chabad Maharal Centre. *O nás.*(online) Dostupné z: http://www.chabadprague.cz/templates/articlecco_cdo/aid/1088953/jewish/O-ns.htm. Cit. 5. 2. 2016.

⁸⁷ Rozhovor s tajemníkem FŽO Tomášem Krausem. 24. 9. 2015

⁸⁸ Ministerstvo kultury. *Círky a náboženské společnosti.* (online) Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirky-a-nabozenske-spolecnosti/registrace-a-evidence/data-registrace-cirky-a-nabozenskych-spolecnosti-a-svazu-cirky-a-nabozenskych-spolecnosti-11263/>. cit. 6. 2. 2016.

⁸⁹ Wichs. K., 2009. *Promoce rabínů.* In: *Názory a argumenty.* (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 23.6. 2009. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/598498. cit. 15. 2.2016.

4. Judaismus v praxi

Úkolem této kapitoly je jednak představit judaismus tak, jak je popsán v knihách a naproti tomu tak, jak ve skutečnosti vypadá. První část je věnována stručnému popisu základních principů judaismu, které jsou obsaženy v Tóře a které by židé měli dodržovat. Většina předložených informací je všeobecně známá a je náplní mnoha knih. Do této diplomové práce byly zařazeny z důvodu lepšího srovnání s praxí. Dnešní židé ovšem již takto většinou nežijí a tomu jak žijí, je právě věnována druhá část kapitoly, ze které bude patrné, jak v současnosti vypadá situace v České republice a jak se život židů postupně měnil od roku 1989 do současnosti.

4.1. Teorie

Judaismus je náboženství pozemského života, jehož příkazy významně ovlivňují každodenní život věřících. Židé sami sebe nazývají vyvoleným národem, což v minulosti i v současnosti vedlo ke sporům s nežidovskou společností, která to často chápala tak, že se židé vyvyšují a považují sami sebe za lepší národ. Vyvolenost židovského národa ovšem znamená, že jsou vyvoleni ke službě bohu. Jsou vyvoleni k tomu, aby dodržovali jeho nařízení. Celkově existuje 613 příkázání. Ta lze rozdělit na pozitivní, tedy ta, co říkají, co se musí dělat, kterých je 248 a k tomu náleží ještě 365 negativních příkázání, která naopak určité činnosti zakazují.

Tato příkázání upravují podobu židovského kalendáře, vzhled synagogy, vysvětlují přesné postupy jednotlivých modliteb a pravidla oslav židovských svátků. Mimo to však ovlivňují i běžný život. Judaismus má pravidla pro stravování, hygienu, oblékání a vzhled, manželský a sexuální život a také pro významné životní události jako je narození dítěte, dospělost, svatba a pohřeb. Ortodoxní žid, který dodržuje příkázání, začíná nový den slovy „*Děkuji ti Králi živý a věčný, žes mi vrátil mou duši ve Své milosti, Tvá věrnost je neskonalá.*“, poté následuje omytí rukou a před jídlem je ještě nutné pronést požehnání a modlitbu, která by se v ideálním případě měla odehrávat

v synagoze.⁹⁰ Další modlitby následují odpoledne a večer. Modlitby mají samozřejmě přesnou strukturu a pravidla a skládají se z několika částí. Některé části modlitby lze provést jen při účasti minjanu. Čtení z Tory tak zpravidla probíhá jen v pondělí a ve čtvrtek. Tak se to praktikuje i v pražských synagogách. Speciální část týdne nastává s pátečním soumrakem, kdy začíná šabat, tedy den odpočinku. O tomto dni je zakázáno vykonávat činnosti, které „bezprostředně zasahují do fyzikálního světa, v němž se projevuje lidská dominance“⁹¹ Šabat začíná v páteční podvečer kabalat šabatem a končí o den později havdalou. Na šabat lze z jedné strany pohlížet jako na den plný omezení, kdy člověk nemůže vykonávat běžné činnosti. Židé, kteří ho dodržují, naopak říkají, že to je den odpočinku od každodenních starostí, kdy člověk nepracuje, ale tráví čas s rodinou či studiem.⁹² V průběhu židovského roku se také slaví mnoho svátků, které často odkazují na významné události v židovských dějinách. Během svátků se mění obvyklá podoba bohoslužeb, čtou se jiné modlitby a slaví se také zvláštní šabaty, které mají jinou strukturu.

Židovská příkázání ovšem neovlivňují život věřících jen o svátcích a v synagogách, ale jsou součástí celého každého dne. Nejzřetelněji se projevují v židovské kuchyni, která má jasná pravidla a není jednoduché je vždy dodržovat jak z technických, tak i z finančních důvodů. Nejznámějším nařízením je zákaz konzumace vepřového masa a oddělení, při přípravě i konzumaci, mléčných a masitých potravin. Pokud v dnešní době židé dodržují košer stravování, řídí se nejčastěji právě těmito pravidly. Židovská kuchyně je ovšem mnohem složitější a obsahuje velké množství dalších příkazů, jejichž ovládnutí vyžaduje poctivé studium. Řada běžně používaných potravin a ochucovadel je zakázaná. Aby se židé mohli lépe orientovat v této problematice, vydává FŽO každý rok seznam povolených potravin a jejich výrobců. Většina židů v ČR ovšem košer stravování nedodržuje.

⁹⁰ Rav Jisra'el Me'ir Lau. *Praktický judaismus*. s. 18, 26.

⁹¹ Spiegel. P., *Kdo jsou židé*. s. 54.

⁹² Šustová. J., *Jak vypadá židovská svatba a pohřeb a jaký význam má šabat a košer stravování*. In. *Výzvy přítomnosti*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 4. 5 2014. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/_zprava/1346136. cit. 15. 2. 2016.

Příkázání zasahují i do oblasti manželství a rodiny. Je zakázaný předmanželský sex, svatba je vedena podle jasných pravidel a dokonce je dané období, kdy mohou mít manželé pohlavní styk. Žena je totiž během menstruace a sedm dní po ní nečistá a musí se po tuto dobu oddělit od manžela. Po skončení tohoto období se žena musí nejprve ponořit do mikve a až poté je očištěna. Díky tomuto nařízení tráví manželé nejméně 12 dní v měsíci jeden bez druhého. Na základě tohoto kritéria se vybírá i svatební den, neboť žena nesmí být v den sňatku nečistá. Mikve je proto důležitou budovou v obci.⁹³ Jasná pravidla má pochopitelně i pohřeb, který by měl proběhnout nejlépe v den smrti. O přípravu mrtvého na pohřeb se stará chevra kadiša, jejíž členové by měli již před smrtí docházet do domu nemocného a přinášet útěchu jemu i těm, kteří o něj pečují.

Aby si židé všechna tato příkázání, i mnohá další, která nebyla zmíněna, osvojili, je nutné pečlivé studium spisů. To může probíhat samostudiem nebo při společných kurzech, které jsou mnohdy užitečnější, neboť mnohé pasáže mohou mít nejasný smysl a potřebují výklad. Proto obce vedle bohoslužeb organizují také kurzy judaismu, studia talmudu či hebrejštiny. V ideálním případě by měla být v zemi alespoň jedna ješiva.

4.2. Praxe v České republice

Teorie od praxe se však velmi liší a v České republice najdeme jen malou skupinu židů, kteří dodržují všechna příkázání nebo se o to alespoň snaží. Ortodoxních židů je asi 200 -300 a žijí především v Praze⁹⁴, která nabízí nejlepší podmínky pro takovýto život. Což znamená, že se tu konají pravidelné ranní, odpolední i večerní bohoslužby a kabalat šabat, oslavy židovských svátků, kurzy judaismu, hebrejštiny a od listopadu tohoto roku i kurzy jidiš.⁹⁵ V Praze je také Lauderova škola, která umožňuje židovské vzdělání i nejmenším dětem. Působí tu několik organizací různých směrů. V centru jsou košer

⁹³ Rav Jisra'el Me'ir Lau. *Praktický judaismus*. s. 335.

⁹⁴ *Halel*. In: Cesty víry. (televizní dokument). Česká televize 3. 5. 2015. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/215562215500002-halel/>. cit. 26. 2. 2016.

⁹⁵ Šustová J., *V Praze je možné navštěvovat nové kurzy jazyka jidiš*. In: Zprávy. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 29. 11. 2015. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/1558812. cit. 25. 2. 2016.

restaurace a obchody. Najdeme zde fungující mikve a aktivní je i společenství chevra kadiša. Všechny tyto služby ovšem nelze brát jako samozřejmost židovské Prahy. I hlavní město bylo postiženo válkou a komunistickým režimem, kdy došlo k výraznému utlumení židovského života a až po sametové revoluci docházelo k jeho pozvolnému obnovování a ke znovuzavádění židovských rituálů, organizací a spolků, které byly před nacistickou okupací pro tuto komunitu typické.

Svého rabína získala obec v 27. 9. 1992, stal se jím rabín Karol Efraim Sidon, který od 9. 10. 1992 působí také jako zemský rabín.⁹⁶ Před ním působil v Praze rabín Daniel Mayer, který 19. 6. 1990 rezignoval kvůli lustračnímu řízení a v současnosti žije v Izraeli. Mezi lety 1990 a 1992 zastávali úkoly chybějícího rabína vrchní kantoři V. Feuerlicht a L. Blum.⁹⁷ Vedle Sidona působil v Praze ještě zahraniční rabín na základě smlouvy mezi pražskou obcí a Jewish agency. Za dobu trvání této smlouvy se v Praze vystřídal několik rabínů, kteří se pokoušeli oživit židovský život v Praze. Od roku 2006 je stálým členem rabinátu Menachem Kalcheim a v roce 2007 byl rabinát doplněn o třetího rabína, kterým se stal již zmiňovaný Mosche Koller a v roce 2011 ho nahradil současný vrchní pražský rabín David Peter.

V současnosti se konají pravidelné bohoslužby ve 3 pražských synagogách. Do roku 1997, stejně jako za komunistického režimu, ovšem fungovala jen Staronová synagoga, ve které se konaly šabatové páteční bohoslužby a ranní bohoslužby v sobotu, v pondělí a ve čtvrtek a Jeruzalémská synagoga, která nabízela věřícím páteční šabatovou a sobotní ranní bohoslužbu. V obou synagogách se také slavily židovské svátky. Od listopadu 1992 se ranní bohoslužby ve Staronové synagoze konají každý den. Tóra se ovšem stále čte jen v pondělí a ve čtvrtek. Od ledna 1997 do března 1998 byla přidána i odpolední bohoslužba ve Staronové synagoze. Poté byla zrušena a trvale obnovena až v roce 2007.⁹⁸ První reformní bohoslužby se v Praze konaly v roce 1994 ve Vysoké synagoze o svátcích Roš ha-šana a Jom Kipur a uspořádala je nově vzniklá židovská

⁹⁶ *Inaugurace pražského rabína*. Roš Chodeš. s. 2.

⁹⁷ *Rabín rezignoval*. Roš Chodeš. s. 3.

⁹⁸ Jelínek, J., *Pražský rabín Mošé Koller*. In: Zprávy. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 28.10 2008. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/508886. cit. 25. 2. 2016.

otevřená skupina Bejt Praha, která sdružuje české a zahraniční židy žijící v Praze.⁹⁹ Bejt Praha spolupracuje s pražskou obcí, která jí umožňuje využívat synagogy o významných svátcích. Nejčastěji se jejich bohoslužby konají ve Španělské synagoze a zpočátku i ve Vysoké nebo Pinkasově. Od roku 1995 je Bejt Praha přidruženým orgánem FŽO.¹⁰⁰ Oficiálně byla zrekonstruovaná Vysoká synagoga otevřena až v roce 1996 bohoslužbou rabína Sidona. Od roku 1997 se zde konají pravidelné bohoslužby, které jsou určeny pro židy začátečníky, tedy pro ty, kteří se s židovstvím teprve seznamují. Tyto bohoslužby jsou vedeny v pomalejším tempu a jsou více prokládány českými překlady a výklady určitých pasáží. Ve Vysoké synagoze byla také v roce 1996 otevřena Midraša Tiferet-Unie pro studium judaismu.¹⁰¹

Rozvrh bohoslužeb se v minulosti často měnil, a to kvůli rekonstrukci jednotlivých synagog a také kvůli možnostem pražského rabinátu a zájmu ze strany židů o bohoslužby. Patrná je však tendence rozšiřovat nabídku bohoslužeb tak, aby všechny tři denní modlitby mohli židé recitovat společně v synagoze. Od roku 2007 se rozvržení bohoslužeb ustálilo. Ve Vysoké synagoze se konají každodenní ranní a odpolední bohoslužby a ve Staronové večerní. Šabatové a sváteční bohoslužby se slaví ve Staronové a Jeruzalémské synagoze. Zájem o bohoslužby ovšem není příliš vysoký. Větší počet židů přichází do synagog pouze o svátcích. Ostatních modliteb se zúčastňuje úzká skupina ortodoxních židů a zaměstnanců obce. *„Byli jste se podívat ve Staronové synagoze v sobotu? Členů obce tam na bohoslužbě najdete okolo patnácti. Večerní všednodenní bohoslužba tamtéž? Někde mezi nulou a pěti. Šacharit, mincha? Zaměstnanci obce. (Samozřejmě, zpravidla je místní minjan doplněn turisty.)“*¹⁰² Takto komentoval účast na bohoslužbách jeden z členů pražské obce.

⁹⁹ *Bejt Praha*. Roš Chodeš. s. 17.

¹⁰⁰ *Volby do FŽO v ČR*. Roš Chodeš. s. 17.

¹⁰¹ *Židovské školství*. Roš Chodeš. s. 2.

¹⁰² Hanek, A., *Pražská židovská obec. Jaká je a jaká bude*. Maskil. (online) s. 4. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5773/2.pdf>. cit. 22. 2. 2016.

V životě žida je několik významných okamžiků a jedním z nich je bar micva. Ta se konala v Praze poprvé po 20 letech 1. 9. 1990 ve Staronové synagoze.¹⁰³ V Brně se první bar micva po sametové revoluci konala až v roce 1997.¹⁰⁴¹⁰⁵ Především na pražské obci se od té doby oslavují bar micva pravidelně a zpravidla se během jednoho roku uskuteční 2–3 tyto oslavy.¹⁰⁶ V menším počtu se konají i v ostatních obcích. Několikrát do roka je také možné spatřit tradiční židovskou svatbu, která má svá jasná pravidla. Současná židovská svatba se skládá ze dvou částí, které dříve probíhaly odděleně, ovšem nyní jsou sloučeny do jednoho obřadu. Během něho ženich předá své snoubence prsten a je podepsána svatební smlouva mezi manžely. Poté následuje mnoho náboženským rituálů a obřad je zakončen, když manželé odejdou společně do oddělené místnosti, aby zde strávili nějaký čas o samotě.¹⁰⁷ V minulém roce se v Praze uskutečnily 2 tradiční svatby a v roce 2011 dokonce 6. Židovské svatby se neorganizují příliš často, neboť zřídka kdy se berou dva židé, převažují smíšená manželství. Manželství a rodinný život je pro židy velmi důležitý, a proto také ortodoxní židé odmítají homosexualitu.¹⁰⁸ V neortodoxních kruzích panuje liberálnější postoj a někteří se dokonce zúčastňují tradičního pražského pochodu gayů a lesbiček Prague Pride, poprvé k tomu došlo v roce 2011¹⁰⁹.

Od roku 2003 se uvažovalo o znovuoobnovení Chevry kadiši, tento záměr byl naplněn až o 6 let později. Členy svatého bratrstva jsou jednak pamětníci, kteří tuto

¹⁰³ *Po dvaceti letech*. Roš Chodeš. s. 2.

¹⁰⁴ Šváb. J., *Bar micva v Brně*. Roš Chodeš. s. 20.

¹⁰⁵ Není jasné, po jak dlouhé době se Bar micva konala. Někteří říkají, že poslední byla v 70. letech a někteří mluví dokonce o 40. letech.

¹⁰⁶ Výroční zprávy ŽOP za roky 2006-2015.

¹⁰⁷ Šustová. J., *Jak vypadá židovská svatba a pohřeb a jaký význam má šabat a košer stravování*. In: *Výzvy přítomnosti*. (rozhlasový pořad) Český rozhlas. 4.5 2014. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/_zprava/1346136. cit. 25. 2. 2016.

¹⁰⁸ Šustová. J., *Přístup judaismu k novým médiím a sexuální odlišností*. In: *Výzvy přítomnosti*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 22. 11. 2014. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/_zprava/pristup-judaismu-k-novym-mediim-a-sexualnim-odlisnostem-1436724. cit. 26. 2. 2016.

¹⁰⁹ Kuča. P., *První pochod leseb a gayů v Praze s izraelskými vlajkami*. Maskil. (online) s. 4-5, Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5771/8.pdf>. cit. 26. 2. 2016.

činnost vykonávali po válce jako zaměstnanci sociálního oddělení a rabinátu a také mladá generace, která se od nich může učit. V roce 2013 měla Chevra Kadiša 36 členů. Ti se starají o nemocné a jejich příbuzné, zařizují pohřeb podle židovské tradice, snaží se udržovat hřbitovy a také nabízejí informace o židovských tradicích, čímž chtějí zvyšovat počet židovských pohřbů, kterých se v současnosti příliš mnoho nekoná, neboť i členové obcí dávají často přednost klasickému křesťanskému pohřbu a dokonce dochází i ke zpopelňování mrtvých, což je z pohledu židovského učení nepřijatelné. V roce 2013 se např. uskutečnilo v Praze 18 tradičních pohřbů, ovšem uloženo bylo 35 uren.¹¹⁰ Také při pouhém pohledu na fungující židovské hřbitovy, je možné vidět porušování základních micvot, jelikož mnohé hroby zdobí květiny namísto tradičních kamenů. Chevra kadiša nepůsobí pouze v Praze, její členové se snaží pomáhat ve všech obcích, které nejsou schopny samy zajistit tradiční židovský pohřeb.¹¹¹

Nedílnou součástí obce by měla být také fungující mikve. V České republice ji ovšem najdeme jen v Praze a v Brně. Mikve v Praze se nachází v Pinkasově synagoze, kde měla být historická mikve vybudována již v 16. st. Pro dnešní účely však nebylo možné ji obnovit, a tak tu byla vybudována nová mikve, která je otevřena od roku 1995.¹¹² Rekonstrukce se dočkala i historická mikve, která je od roku 2014 otevřena pro veřejnost jako další židovská památka.¹¹³ Druhá mikve v ČR se nachází v Brně a funguje od roku 2006. Podle židovských přikázání by žena měla navštěvovat mikve každý měsíc. To je v českých podmínkách ovšem nereálné a většina žen očištnou lázeň neabsolvuje. Naděje, že by došlo k výrazné změně po otevření mikve v Brně, si nedělal ani její tehdejší rabín Mosche Chaim Koller. „*Na otázku, jaký bude o ponoření do mikve vlastně zájem, odpověděl rabi Koller: „Myslím, že na počátku zájem bude, ale spíš jednorázový.*

¹¹⁰ Výroční zpráva ŽOP 2013.

¹¹¹ Kočí. Ch., *Jak navázat aneb současná Chevra kadiša*. Maskil. (online) s. 4-5. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5773/8.pdf>. cit. 26. 2. 2016.

¹¹² *Očištná lázeň – MIKVE*. Roš Chodes. s. 8.

¹¹³ Výroční zpráva ŽOP 2014.

Aby ženy chodily do mikve pravidelně, se musejí postupně naučit, to bude dlouhodobější proces.“¹¹⁴

V současné době se také mluví o využívání moderních technologií. Většina židů, s výjimkou malé ultraortodoxní skupiny, se tomu zdá se nebrání. Moderní média jsou totiž dobrý způsob, jak oslovit mladou generaci a dále šířit judaismus. To pochopily i české obce. Většina z nich má webové stránky, které pravidelně aktualizují. Lze tu najít aktuální informace z obcí a rozpis nejbližších pořádaných akcí. Také mnohé časopisy, vydávané federací, obcemi nebo různými organizacemi mají elektronickou podobu. Vedle toho existují webové stránky s židovskými příkázáními a pravidly, výukovými materiály nebo cvičeními pro děti, elektronické modlitební knihy a další.¹¹⁵ V obcích, které měly či mají vlastního rabína, který tam ovšem pobýval jen několik dnů v měsíci či méně¹¹⁶, probíhá komunikace často elektronickou poštou či skypem. Mnohé organizace mají profil i na facebooku.

5. Židovské památky

5.1. Majetkové restituce

Nedílnou součástí židovské společnosti jsou pochopitelně její architektonické památky. Po celé České republice lze najít mnoho synagog a židovských hřbitovů, mnohdy ukrytých na okrajích měst a vesnic nebo přestavěných k nepoznání, ale vedle toho také již dnes existuje mnoho těch zrekonstruovaných. V minulosti se na našem území nacházelo těchto památek mnohem více, ovšem díky II. světové válce a

¹¹⁴ Marxová, A., *Cesty k minulosti a do budoucnosti. Vzdělávací centrum a mikve v Brně*. Roš Chodeš. s. 9.

¹¹⁵ Šustová, J., *Přístup judaismu k novým médiím a sexuální odlišnosti*. In: *Výzvy přítomnosti*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 22. 11. 2014. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/_zprava/pristup-judaismu-k-novym-mediim-a-sexualnim-odlisnostem—1436724. cit. 26. 2. 2016.

¹¹⁶ Mezi tyto obce patří Brno a Karlovy Vary.

následnému komunistickému režimu, bylo mnoho objektů zcela zničeno, dlouhodobě poškozeno nebo přestavěno.

Židovský majetek byl v roce 1939 zabaven nacisty, a ačkoliv po skončení války byly všechny dekrety z této doby prohlášeny za neplatné, k jeho navrácení původním majitelům téměř nedošlo a to z několika důvodů. 90 % českých židů nepřežilo válku, díky čemuž propadl jejich majetek státu jako odúmrt'. Dále stát získal majetek od fyzických a právnických osob, na které byla uvalena národní správa, a také zřídil likvidační fond měnový, do kterého byl převeden majetek z nacistických konfiskací s vyvlastněnými majetky Němců, kolaborantů a zrádců a tento majetek se později stal součástí státního rozpočtu a následný komunistický převrat v roce 1948 definitivně zabránil jakémukoliv navrácení majetku do rukou původních majitelů.¹¹⁷

Změnu přinesl až rok 1989. Majetkové restituce se staly jedním z hlavních úkolů Federace židovských obcí a vyjednávání se státem probíhala od roku 1992. Původní seznam s 800 položkami, tedy s majetkem, který židovské obce a další spolky vlastnily před rokem 1938, byl po dohodě se členy českého parlamentu redukován na 202, neboť mnoho objektů bylo v katastrofálním stavu, nebo zde působily, a v mnoha případech i stále působí, veřejně prospěšné instituce, jako např. školy a mnoho budov také využívají křesťanské církve, nejčastěji Čs. církev husitská.¹¹⁸ Požadovaný majetek byly především synagogy a hřbitovy a také dřívější sídla židovských obcí a spolků. I přes tento ústupek ze strany FŽO, neprobíhala jednání se státem příliš hladce a došlo k několika komplikacím, které celou věc velmi pozdržely. Problémy nastaly především u majetku, který byl ve vlastnictví obcí a měst, ty ho odmítaly v mnohých případech vydat a stát nebyl ochotný jim to nařizovat. Kompromisní zákon, který byl nakonec schválen v roce 1994, stanovil, že povinnost vydat majetek má pouze stát a v ostatních případech vzniká nárok na finanční náhradu. Odškodnění ohledně půdy se zde vůbec neobjevilo.¹¹⁹ Většina

¹¹⁷ Kraus. T., *Jak se vrací arizovaný majetek*. Roš Chodeš. s. 8-9.

¹¹⁸ Kraus. T., *Jak se vrací arizovaný majetek*. Roš Chodeš. s. 8-9.

¹¹⁹ *Zákon o navrácení majetku*. Roš Chodeš. s. 2.

měst s výjimkou Prahy majetek židovským obcím nevydávala, díky čemuž vznikly mezi jednotlivými obcemi velké majetkové rozdíly, které trvají dodnes.

V roce 1998 byla židovské komunitě vrácena asi polovina požadovaného majetku.¹²⁰ Aby mohla být tato problematika lépe dořešena, vznikla počátkem roku 1999 Smíšená pracovní komise ze zástupců FŽO a vlády v čele s Pavlem Rychetským, která se zabývala individuálními a komunálními restitucemi a také výzkumem židovského majetku od roku 1938 do současnosti. Díky činnosti komise byl v roce 2000 přijat zákon, který vymezil právní rámec vrácení majetku židovským obcím a stanovil seznam 40 nemovitostí patřící státu, které dříve ovšem vlastnily židovské obce a které by jim měly být opět vráceny. Dále byl přijat zákon, který umožňuje vracet zemědělský majetek a také zákon 212/2000 Sb., na jehož základě mohou židé získat zpět i umělecké předměty, které jim byly zabaveny během nacistické okupace a poté převedeny do státních institucí. Výrazným úspěchem smíšené komise byl vznik Nadačního fondu oběhem holocaustu, do kterého bylo převedeno 300 miliónů Kč, jako kompenzace státu za nevydaný majetek. Stát totiž již od začátku zdůrazňoval, že není možné vrátit všechn majetek, neboť část z něho byla již zprivatizována nebo navrácena obcím.¹²¹

Díky všem vyjmenovaným opatřením dochází postupně k navrácení židovského majetku. Tato problematika ovšem nebyla dodnes zcela vyřešena, neboť stále probíhá výzkum a otevírají se archivy, díky čemuž je možné, že i v budoucnosti se objeví další zabavený židovský majetek, který budou obce nárokovat. Je nutné také říci, že přístup jednotlivých měst je velmi rozdílný, díky čemuž se některé obce dostávají do finančních problémů, neboť nemají žádný vlastní majetek, který by mohly dále využívat a jiné naopak díky příjmům z pronájmů bohatnou. V některých případech ovšem ani nebylo možné obcím něco vracet, neboť byl všechn majetek již v minulosti zničen nebo rozprodán. Vzniklé finanční rozdíly mezi jednotlivými obcemi dokazuje i příklad z roku 1998. V té době se liberecké ŽO podařilo získat zpět všechn požadovaný majetek a i ostatní obce byly úspěšné v restitucích, a mohly tak finančně zajistit svůj provoz, naproti

¹²⁰ Kraus, T., *Jak se vrací arizovaný majetek*. Roš Chodeš. s. 8-9.

¹²¹ *Nadace obětem holocaustu*. Roš Chodeš. s. 3.

tomu ŽO Teplice, Děčín a Ústí nad Labem nevlastnily žádné pronajímatelné budovy a tento stav stále přetrvává.¹²² Takto se ke své finanční situaci v roce 1998 vyjádřila na stránkách Roš Chodeš Teplická obec. „*Je smutnou skutečností, že v předválečném období jedna z nejbohatších židovských obcí je dnes jednou z nejchudších, neboť významné objekty dříve v majetku naší obce byly v 50. a 60. letech tehdejším vedením rozprodány. Z tohoto důvodu nebylo možné nám nic vrátit, vyjma několika hřbitovů a jednoho parčíku v Teplicích.*“¹²³

5.2. Rekonstrukce památek

Jak již bylo řečeno, většina vrácených objektů byly synagogy a hřbitovy, které v mnohých případech potřebovaly rekonstrukci. Oprava památek se tak, vedle sociálních služeb, stala pro obce prioritou. V opačném případě by hrozilo jejich další hromadné mizení, k jakému docházelo do roku 1989. Podle statistik FŽO bylo v letech 1949 – 1989 zbořeno 55 synagog, 6 obecních nebo rabínských domů, 6 obřadních síní a 31 hřbitovů, těžce poškozeno bylo 6 bývalých ghett a 8 hřbitovů.¹²⁴ V současnosti se na našem území nachází asi 200 synagog, ovšem asi polovina z nich ztratila díky přestavbám svoji hodnotu, 95 z nich je vedeno jako kulturní památka.¹²⁵ Ovšem ani po roce 1989 nešlo zcela zabránit likvidaci památek, jako příklad lze uvést např. Pomocnou synagogu v Plzni, ze které po zřícení v roce 1997 zbyly jen boční zdi, a byl zde zbudován památník obětem holocaustu. Většina ostatních synagog a dalších památek postupně prochází rekonstrukcí, ovšem vzhledem k vysokým finančním nákladům se jedná o dlouhodobý proces, který i v příštích letech bude zaměstnávat FŽO a židovské obce.

Jako první byly opraveny významné pražské synagogy, v letech 1995 – 1998 došlo k opravě Pinkasovy, Maiselovy, Klausovy a Španělské synagogy a v letech 1997 –

¹²² Volby 1998. Roš Chodes. s. 22-24.

¹²³ Volby 1998. Roš Chodeš. s. 22.

¹²⁴ Daníček. J.,*Řešení existuje*. Roš Chodeš. s. 2.

¹²⁵ *Revitalizace židovských památek v České republice*. (online) Dostupné z: <http://www.10hvzd.cz/www/upload/metodikaprojektu.pdf>. Cit. 27. 2. 2016.

1998 byla v rekonstrukci Jeruzalémská synagoga. Četné opravy probíhaly i mimo hlavní město, první prioritou bylo, aby obec vlastnila zrekonstruovanou synagogu, popřípadě modlitebnu, ve které by mohla působit.¹²⁶ Po té přišly na řadu další památky, i ve městech a obcích, ve kterých dnes již židovskou obec najít nelze. V těchto opravených synagogách a modlitebnách často vznikají muzea či památníky židovské kultury a historie nebo alespoň pamětní desky, jako připomínka na židy, kteří tu až do II. světové války žili. Oprava památek je pro obce finančně složitou záležitostí, a proto jim FŽO v roce 2002 nabídla, že mohou svůj majetek převést do vlastnictví federace, která je bude za ně udržovat. Mnohé obce této nabídce využily. V současnosti by tak FŽO měla vlastnit 92 židovských hřbitovů, 10 synagog a 3 obecní domy na celém území ČR a převod dalších památek je v jednání.¹²⁷

Jedna z židovských památek, která ovšem nebyla obcím navrácena, získala po rozsáhlé rekonstrukci nejvyšší možné památkové ohodnocení. Židovská čtvrť v Třebíči byla v roce 2003, jako jediná do té doby židovská památka mimo Izrael, zapsána na seznam UNESCO. Podle Jaroslava Klenovského je trebičská čtvrť nejrozsáhlejší dochovanou židovskou středověkou čtvrtí na území Evropy.¹²⁸

Významný projekt v rámci rekonstrukce památek proběhl v letech 2010 – 2014, respektive 2006 – 2019. Jedná se o program s názvem 10 hvězd, díky němuž bylo zrekonstruováno 15 významných židovských památek, především synagog, na 10 místech ČR. Opravena byla např. Stará synagoga v Plzni. Nejdůležitější fáze projektu probíhala právě v letech 2010 – 2014, do roku 2014 byly vybrané objekty zrekonstruovány. FŽO na tyto opravy získala grant ve výši 280 miliónů Kč. Nyní se v opravených objektech nachází expozice věnující se judaismu a židům.¹²⁹ V roce 2015 měl proběhnout obdobný projekt Revitalizace židovských památek II., při kterém mělo

¹²⁶ Pařík. A., *Synagogy a hřbitovy*. Roš Chodeš. s. 11.

¹²⁷ FŽO v ČR, *Činnost*. (online) Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/cinnost>. cit. 28. 2016.

¹²⁸ Klenovský. J., *První mimo Izrael*. Roš Chodeš. s. 8-9.

¹²⁹ *Revitalizace židovských památek v České republice*. (online) Dostupné z: <http://www.10hvvezd.cz/www/upload/metodikaprojektu.pdf>. cit. 28. 2. 2016.

být opraveno dalších 6 objektů, ten byl ovšem pozastaven a v současné době neprobíhá.¹³⁰

Významným celonárodním tématem se od roku 2012 staly církevní restituce, jejichž podoba je veřejností stále velmi kritizována. V rámci tohoto vyrovnání státu s církvemi by FŽO měla během 30 let postupně odluky od státu obdržet 272 miliónů korun a k tomu také hmotný majetek. Vzhledem k tomu, že židovským obcím byla většina majetku vrácena již dříve, neočekává FŽO však zásadní navýšení svého nemovitého majetku.¹³¹

6. Postavení židů v české společnosti

Jsou židé stále vystaveni projevům antisemitismu a vyvíjí se nějak tyto tendence? Jsou chápáni českou společností jako menšina nebo naopak jako její integrovaná součást? A jak oni sami na sebe pohlížejí? Právě tyto a s nimi spojené další otázky jsou náplní následující kapitoly.

6.1. Antisemitismus

Středisko bezpečnosti Židovské obce v Praze zpracovává každoročně Zprávu o projevech antisemitismu v ČR. Podle tohoto dokumentu došlo v roce 2014 k 5 útokům na majetek a k 1 fyzickému napadení. Čísla v těchto oblastech se od roku 2008 příliš nezměnila, např. i v roce 2011 byly tyto údaje naprosto stejné. Strmě stoupají ovšem antisemitské projevy na internetu, v roce 2008 bylo zaznamenáno 28 nenávistných článků, videí a dalších projevů, ovšem v roce 2013 to bylo už 156. Asi k 20 % nárůstu

¹³⁰ Daníček, J. *Revitalizace končí*. Roš Chodeš. s. 3.

¹³¹ Jiříček, J., *Stereotypy nezmizí, antisemitismus však není silný, říká nový předák židů*. Idnes. (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-predakem-ceskych-zidu-papouskem-fe4-domaci.aspx?c=A130123_142406_domaci_jj. cit. 28. 2. 2016.

došlo i o rok později. Největší skok byl oproti minulým letům zaznamenán v oblasti obtěžování, zde se jedná o 200 % navýšení v porovnání s rokem 2013. Nejčastějším typem útoku v oblasti obtěžování jsou výhrušné dopisy a e-maily pražské židovské obci a obtěžování konkrétních osob ve čtvrti Josefov v Praze. Zpráva téměř neobsahuje útoky na mimopražské obce, a proto je velmi pravděpodobné, že výše uvedená čísla, jsou ve skutečnosti ještě vyšší, a to také z toho důvodu, že obce nehlásí každé napadení. Témata antisemitských článků se stále opakují. Pro pravicový extremismus jsou typickými náměty popírání holocaustu nebo alespoň jeho marginalizace a teorie o světovládě židů. Levicoví extrémisté, jejichž činnost v ČR roste, řeší především politickou situaci v Izraeli.¹³²

Obecně lze ovšem říci, že antisemitismus jak ve společnosti, tak v politické oblasti prozatím nepředstavuje v ČR velký problém a je to spíše okrajový jev, což potvrzují i sami židé a představitelé obcí. Zároveň ovšem dodávají, že v ČR stoupá množství nenávistných projevů vůči jiným menšinám, především Romům a také roste počet populistických stran a jednotliví politici vyostřují své projevy.¹³³ A vzhledem k současné globální situaci a uprchlické krizi lze očekávat, že tento trend bude spíše stoupat. Proto nelze zcela vyloučit, že vzroste i antisemitismus ve společnosti, tak jako i v jiných evropských státech, např. Francii a Belgii. Představitelé židovských obcí si uvědomují, jaké riziko s sebou přináší globalizace světa a tisíce uprchlíků, kteří k nám proudí z oblastí, kde jsou židé často považováni za nepřátele a jejich obyvatelé jsou vychováni k nenávisti vůči nim. Židé tak díky tomu nyní stojí před obtížným rozhodováním, zda těmto lidem postiženým válkou pomoci, neboť se lépe než kdokoli jiný dokážou vcítit do jejich situace, anebo z obav před možnými problémy při společném soužití raději nikoliv.¹³⁴

¹³² *Výroční zpráva o projevech antisemitismu v ČR za rok 2014.* (online) Dostupné z: <http://www.cd89.cz/mda/vz-2014.pdf>. cit. 28. 2. 2016.

¹³³ *Výroční zpráva o projevech antisemitismu v ČR za rok 2013.* (online) Dostupné z: http://www.pecina.cz/files/Vyrocní_zpráva_2013-1.pdf. cit. 28. 2. 2016.

¹³⁴ *Hovory.* (rozhlasový pořad). ČRo Plus 1. 11. 2015. Dostupné z: [http://hledani.rozhlas.cz/?query=tomas+kraus&offset=0&porad=%22Hovory%22\\$](http://hledani.rozhlas.cz/?query=tomas+kraus&offset=0&porad=%22Hovory%22$). cit. 28. 2. 2016.

Židé se většinou nestávají terčem fyzického násilí, během let 2008 – 2014 došlo podle Zprávy o projevech antisemitismu k 4 fyzickým útokům na osoby. K častějším projevům antisemitismu patří hanobení židovských památek a verbální útoky, které se v současnosti přesunuly především na internet. V 90. letech, kdy byla tištěná periodika více v oblibě, řešila FŽO dvě velké kauzy s vydavateli a autory antisemitských článků. První z nich byl Josef Tomáš, šéfredaktor týdeníku Politika. V tomto časopise, který se měl věnovat politice a ekonomice, se často objevovala nepravdivá, urážlivá tvrzení o židech, která ve čtenářích mohla vyvolat nenávistné reakce. Již v říjnu 1991 bylo proti Tomášovi podáno trestné obvinění. Konečný rozsudek soudu padl až v roce 1994. Tomáš byl odsouzen k sedmiměsíčnímu trestu na dva roky podmíněně a zákazu činnosti na 2 roky. Což nejenom FŽO příliš neuspokojilo.¹³⁵ Druhý případ dopadl z pohledu židovské komunity ještě hůře. Před soudem tentokrát stanul M. Gabriel za vydání 5000 výtisků knihy Protokoly sionských mudrců. Soud uvěřil jeho slovům, že knihu vydal pouze kvůli zisku, nehledě na její obsah, a tak ho v roce 1993 zprostil obžaloby.¹³⁶

Tyto případy samozřejmě nejsou jediné. Dále bychom mohli uvést opět osvobozující rozsudek z roku 2002 proti Michalu Zítkovi, který vydával knihu Mein Kampf.¹³⁷ Nebo v posledních letech je velmi aktivní Adam Bartoš, který své antisemitské názory uveřejňuje na webové stránce www.cechy-cechum.wordpress.com a také je autorem seznamu českých vlivných židů, který obsahuje jména známých herců, politiků, hudebníků, a dalších. V mnoha případech uvedení lidé židé ani nejsou, neboť pan Bartoš zvolil nejspíše vlastní metodiku, jak poznat, kdo má a kdo nemá židovských původ.

Další častou aktivitou bývají pochody neonacistů, které jsou obvykle naplánované na významné dny související holocaustem. Velká pozornost byla v minulosti věnována např. pochodu neonacistů v Plzni v roce 2008. Zde se měl pochod konat 19. ledna, tedy den, kdy byli v roce 1942 všichni židé z Plzně a okolí deportováni do Terezína. Tento pochod nebyl nakonec díky iniciativě židovských i dalších organizací povolen a na místo

¹³⁵ Vybulka, M., *Podmíněný trest pro antisemitu*. Roš Chodeš. s. 2.

¹³⁶ Vybulka, M., *Dva „židovské“ procesy*. Roš Chodeš. s. 3.

¹³⁷ *Z rozsudku nejvyššího soudu*. Roš Chodeš. s. 2.

toho se před Velkou synagou konala pietní akce. Velkému nebezpečí měla pro změnu pražská obec čelit na konci roku 2006. Tajné služby ČR měli údajně informovat vládu, že arabští teroristé mají v úmyslu napadnout Jeruzalémskou synagogu, vzít rukojmí a ty později zabít. K žádné takové události v roce 2006 ani v následujících letech zatím nedošlo.¹³⁸

Z výše uvedeného je patrné, že je obtížné stíhat pachatele takovýchto antisemitských útoků, neboť je často velmi těžko prokazatelné, kdy se jedná o trestný čin hanobení národa, rasy a přesvědčení a podněcování k národnostní a rasové nenávisti a kdy nikoliv. Přesto se FŽO a židovské obce snaží veškeré tyto jevy zachycovat, informovat o nich a řešit je. S ohledem na nedávnou minulost je židovská společnost citlivější vůči jakýmkoliv náznakům rasismu.

6.2. Pohled většinové společnosti

Z pohledu majoritní společnosti nepředstavuje židovská menšina žádný zásadní problém a většina obyvatel nemá potřebu se vůči ní jakkoliv vymezovat. Až na malou skupinu ortodoxních židů, žijící především v Praze, jsou židé od ostatních obyvatel téměř k nerozeznání a oproti jiným menšinám se neodlišují ani jazykem. Toto, dnes dá se říci bezproblémové soužití, začalo vznikat již v minulosti, ovšem vedla k němu dlouhá a komplikovaná cesta.

Jejich asimilace s českým národem začala v 18. st. díky reformám Josefa II. Zpočátku se židé přikláněli spíše k tomu německému, což bylo vzhledem k povinné výuce a zkoušce z německého jazyka, kterou museli, opět na základě nových zákonů, absolvovat, pochopitelné. Další překážku ke společnému soužití nastolily české úřady a společnost sama, když stále odmítaly židy jako rovnocennou část národa.¹³⁹ O změnu tohoto stavu se od 40. let 19. pokoušeli nejdříve čeští spisovatelé židovského původu, kteří chtěli Čechům ukázat schopnosti svého národa (např. Siegfried Kapper). Jejich úsilí

¹³⁸ Marxová, A., *Cesty k minulosti a do budoucnosti. Vzdělávací centrum a mikve v Brně. Roš Chodeš* (online) s.8-9. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2006-11.pdf>. cit. 29. 2. 2016.

¹³⁹ Pěkný, T., *Historie židů v Čechách a na Moravě*. s. 488, 494.

nebylo zpočátku vyslyšeno, neboť asimilace obou národů byla možná až po obrození toho českého, což bylo dokonáno v poslední třetině 19. st. K možné asimilaci přispělo velkou měrou také nařízení přijaté v roce 1867 v Rakousku-Uhersku, které zajistilo židům státní občanství a plnou rovnoprávnost s ostatními obyvateli. Dalším důležitým krokem bylo založení Spolku českých akademiků-židu v roce 1876.¹⁴⁰

Postupně zlepšující se vztahy a stále častější pronikání židů do oblastí kulturní, sociální i politické, těžce zasáhl případ Leopolda Hilsnera, který opět silně oživil antisemitismus ve společnosti. Tato aféra byla ovšem jeho posledním velkým případem na českém území do roku 1938, neboť ačkoliv zde stále panovalo napětí mezi oběma národy a objevovaly se případy antisemitismu, na rozdíl od mnoha ostatních států, nedocházelo k vyhroceným násilnostem a židé se stávali postupně součástí společnosti. Velkou zásluhu na tom měl první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk, který se netajil svým pozitivním postojem k židům a byl také jedním z mála, který veřejně hájil Leopolda Hilsnera, za což si v té době vysloužil tvrdou kritiku. Po roce 1919 vznikaly další česko-židovské organizace. Příklon židů k českému národu ovšem nebyl jednoznačný, mnozí z nich, především v pohraničních oblastech, stále zůstávali věrni německé kultuře. Podle Tomáše Pěkného, není dodnes tato dějinná etapa dostatečně probádána.¹⁴¹

To ovšem nemění nic na tom, že díky zmíněným událostem, se židé více přimkli k českému národu a naopak český národ si postupně vzal za své židovské dějiny, umění a literatura. Díky tomu se mnoho židů dnes považuje za Čechy a nemá potřebu, ani po pádu komunistického režimu, utíkat do Izraele. Tento fakt často zmiňuje v rozhovorech tajemník FŽO Tomáš Kraus, která sám o sobě i o své rodině hovoří jako o české. Toto dlouhodobé společné soužití a postupné zlepšování vztahů je jedním z hlavních důvodů, proč se prozatím Česká republika nepotýká s problémem antisemitismu.¹⁴² Důkazem výše uvedených slov mohou být průzkumy veřejného mínění, které pravidelně provádí

¹⁴⁰Pěkný T., *Historie židů v Čechách a na Moravě*. s. 490, 498-499, 507.

¹⁴¹Pěkný. T., *Historie židů v Čechách a na Moravě*. s. 517.

¹⁴² *Hovory*. (rozhlasový pořad). ČRo Plus 1. 11. 2015. Dostupné z: [http://hledani.rozhlas.cz/?query=tomas+kraus&offset=0&porad=%22Hovory%22\\$](http://hledani.rozhlas.cz/?query=tomas+kraus&offset=0&porad=%22Hovory%22$). cit. 28. 2. 2016.

společnost STEM. V roce 2013, 2014 i 2015 sdělilo 65% dotázaných, že by jim nedělalo problém žít vedle žida.¹⁴³

To, že jsou židé v ČR chápáni jako součást společnosti a většina obyvatel s nimi nemá problém, potvrzují i česká média, která informují o nejdůležitějších událostech z židovských obcí a z federace. Jejich představitelé, především tajemník Tomáš Kraus a vrchní rabín Karol Sidon, dostávají prostor pro vyjádření se k některým aktuálním událostem. V běžném tisku jako je Mladá fronta, Lidové noviny nebo regionální deníky lze najít rozhovory s rabíny nebo předsedy nejdůležitějších obcí. Český rozhlas dokonce vysílá pravidelný pořad Šalom alejchem s Leem Pavlátem, ve kterém seznamuje posluchače s židovskou kulturou, svátky, historií a dalšími tématy. Pořad vznikl již v roce 1994 a původně byl vysílán na stanici Regina. V programu Českého rozhlasu se také poměrně často objevují rozhovory s Tomášem Krausem nebo Karolem Sidonem. Mezi nejčastější témata spojená s židovstvím patří i v médiích holocaust, pietní akty, stav a oprava památek a aktuální projevy antisemitismu v Čechách i ve světě. Mimoto je možné už i najít zprávy o významných židovských kulturních akcích. Téměř žádný prostor ovšem nedostávají reformní židovské organizace.

6.3. Holocaust jako základ židovské identity

Dalším faktem je, že vzhledem k historickým událostem se počet židů v České Republice zásadně snížil. Před válkou jich tu žilo (včetně Podkarpatské Rusi) 350 000,¹⁴⁴ dnes FŽO hovoří o 15-20 tisících. Díky tomu je judaismus i samotní židé často považováni za něco minulého, co již ani neexistuje. „*Vždycky, když se v české škole mluví o Židech, všichni používají minulý čas. Jak slavili Židé Chanuku? Jak se modlili.*“¹⁴⁵ Takto se vyjádřil lektor Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze. Přestože je tento výrok z roku 1997, nedomnívám se, jednak z osobních zkušeností a

¹⁴³ STEM. *cz. My a svět.* (online). Dostupné z: <https://www.stem.cz/?s=cizinci>. cit. 28. 2. 2016.

¹⁴⁴ Kraus. T., *Jak se vrací arizovaný majetek.* Roš Chodeš. s. 8.

¹⁴⁵ Marxová. A., *Židovské vzdělávací centrum.* Roš Chodeš. s. 11.

jednak díky tomu, že židovská komunita se od té doby nijak výrazně nerozrostla a nedává o své aktivitě více vědět, že se tento pohled na židy zásadně změnil.

Židé jsou dnes často vnímáni také jen jako oběti holocaustu. Jako ti, kteří umírali v koncentračních táborech. Tato životní zkušenost, která poznamenala snad všechny židovské rodiny, je i po 70 letech od konce II. světové války stále přítomna jak v mínění veřejnosti, tak i v myslích samotných židů. A právě toto kolektivní neštěstí je jedním z prvků, který dnes utváří jejich identitu a pro mnoho z nich, kteří ztratili víru v boha, a židovství pro ně přestalo být náboženstvím, je holocaust tím, co je k němu připoutává.

Podle průzkumu z roku 2001, který uspořádala FŽO v ČR, jehož cílem bylo především zodpovědět otázku, co pro židy znamená členství v obcích a proč do nich vstupují, odpovědělo 32 % dotázaných, že jejich motivem pro členství je právě holocaust. Při tomto průzkumu bylo osloveno 2370 respondentů, ovšem své odpovědi uvedlo jen 1150 tázaných.¹⁴⁶ Téma holocaustu je všeobecně velmi reflektované a stále asi také nejčastější směrem k nežidovské společnosti. Konají se přednášky, pietní a vzpomínkové akty při důležitých výročích, vznikají nejrůznější učebnice a výukové programy, přeživší navštěvují školy a další veřejné instituce. Židé se takto snaží ve společnosti udržet všeobecné povědomí o těchto událostech a zabránit jejich možnému opakování. Na druhou stranu je to také téma, které táhne a zajímá. Stále vznikají nové filmy, knihy a dokumenty z tohoto období. Tento zúžený pohled však přináší i své problémy, neboť je to jeden z důvodů pro vznik antisemitismu. Existují názory, již od doby konce II. světové války, že židé zneužívají této tragédie, zveličují ji a staví se do pozice obětního beránka, díky čemuž chtějí získat soucit, pozornost, ale také moc a majetek. Přestože tyto názory nejsou v ČR příliš rozšířené, také je zde najdeme. Mezi známé příklady patří např. již zmíněný Adam Bartoš.

I samotní židé v ČR si začínají tento problém uvědomovat a mnoho z nich nechce být vnímáno jen jako oběť holocaustu. Uvnitř židovských obcí se objevují hlasy, že židovská komunita, by se měla začít dívat také do budoucnosti a nejen do minulosti, tak aby byla schopná i v dalších letech fungovat. O tomto problému se vyjádřil také tajemník

¹⁴⁶ *Liberální i tradiční. Anketa se ptala na názor členů židovských obcí..* Roš Chodeš. s. 10.

federace Tomáš Kraus: „*Oni opravdu křičeli: Nikdy více! Ale vystačíme si s tím my? Nezní to z úst politiků poněkud falešně, když víme, jak je pro ně obtížné dohodnout se být jen na textu nezávazné deklarace? Nestala se z odkazu šoa spíš formalita, prezentovaná v lépe či hůře režírovaných představeních? Nestane se z pietních shromáždění jen další utrpení nudících se školáků? A nemusí to být jen 27. ledna. Co s tím tedy teď uděláme my?*“¹⁴⁷

Toto nové směřování židovské komunity a snaha se alespoň částečně odpoutat od období holocaustu a ukázat veřejnosti, že být židem znamená mnohem více, dokazují i pestré kulturní akce, které obce pro veřejnost pořádají, při nichž je prezentována židovská historie jako celek. Jedná se např. o již zmíněný Judafest, Dny židovské kultury nebo Rok s židovskou kulturou. Posledně zmiňovaná akce se konala v roce 2006 na oslavu stého výročí Židovského muzea v Praze. Kulturní program se neomezil pouze na hlavní město, po celé České republice bylo možné navštívit řadu zajímavých akcí a ve spolupráci s Českými centry se uskutečnilo několik akcí i v zahraničí.¹⁴⁸

7. Problémy dnešní židovské komunity

Na základě prostudovaných materiálů je zřejmé, že největším problémem českých židů po roce 1989 nejsou útoky zvenčí, antisemitské nálady ve společnosti, ani kontrola ze strany státu a podobné překážky, kterým židé čelili co celou dobu své existence. V dnešní době řeší obce především vnitřní neshody a rozpolcenost. Neustálé spory mezi jednotlivci, mezi skupinami, mezi různými proudy judaismu. Neschopnost dohodnout se, jak by měla židovská obec vypadat a jakým směrem jít. Aktuální otázky jsou stále stejné:

¹⁴⁷ Kraus, T., „*Nikdy víc*“ už nestačí. *Zpráva o setkání v Osvětimi*. Roš Chodeš. s. 20.

¹⁴⁸ Šustová J., *Rok s židovskou kulturou – 100 let Židovského muzea v Praze*. In: *Zajímavosti*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 19. 1. 2006. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zajimavosti/_zprava/rok-s-zidovskou-kulturou-100-let-zidovskeho-muzea-v-praze—218169. cit. 25. 2. 2016.

Jak získat nové členy? Do jaké míry se mohou obce otevřít veřejnosti? Kdo je a kdo není žid?

Členové obcí jsou obvykle starší lidé. Získávat nové, mladší členy se jim příliš nedaří, i když se na tom snaží pracovat a organizovat pro ně lákavější kulturní program, který obvykle nesouvisí s náboženstvím, jako jsou různé koncerty nebo filmová představení a přednášky. A tady vzniká další rozpor. Členy obcí rozděluje otázka, co je ještě jejich náplní, co mají dělat pro své členy a co už je za hranicí. Dalším problémem je pasivita většiny členů, malá účast na bohoslužbách i dalších akcích. Mnoho židů nemá zájem být součástí obcí, a pokud už ano, jsou často pouze pasivními členy, platícími příspěvky, ale nepodílejícími se na životě v obci.

Jak již bylo řečeno, v současnosti je v obcích zaregistrováno asi 3000 osob, ovšem celkový počet židů v České Republice je odhadován na 15 000 – 20 000. Tento markantní rozdíl jen potvrzuje předchozí tvrzení. To, že židé nevstupují od obcí, může mít několik důvodů. Předně je to všeobecná nechuť Čechů stávat se součástí jakýchkoliv spolků, dále asimilace a ztráta víry nebo také jen nemožnost dokázat svůj židovský původ. Díky tomu všemu se mnohé obce, nebo dokonce celá česká židovská komunita, může v budoucnu dostat do existenciálních problémů, které mohou vést až ke zrušení některých menších židovských obcí.¹⁴⁹ O tomto problému mluvil rabín Sidon již v roce 1998, když prohlásil, že „šanci na důstojné přežití má jen velmi málo mimopražských obcí“. On však hlavní problém nespatoval v nedostatku členů, ale ve smysluplnosti židovské obce. Sidon totiž, jako ortodoxní žid, odmítá reformní judaismus a proměnu obcí z náboženských organizací na organizace kulturní a společenské. Pro něj je judaismus především náboženstvím.¹⁵⁰

Některé ze zmíněných problémů jsou podrobněji rozebrány v následujících podkapitolách.

¹⁴⁹ Jiříček, J., *Stereotypy nezmizí, antisemitismus však není silný, říká nový předák židů*. Idnes. (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-predakem-ceskych-zidu-papouskem-fe4-/domaci.aspx?c=A130123_142406_domaci_jj. cit. 7. 2. 2016.

¹⁵⁰ Sidon, E., *Lod' unáší v dál /2/*. Roš Chodeš. s. 16.

7.1. Asimilace, bezvěrectví

Jedním z problémů současné židovské komunity je přístup k judaismu. Judaismus není jednotný a existují v něm různé směry. Jedná se o ortodoxní, konzervativní, liberální neboli progresivní a poté ještě existuje velká skupina nevěřících a nepraktikujících židů. Právě ta posledně zmíněná má České republice největší zastoupení. Tito židé nevěří v boha nebo se jen neúčastní společných bohoslužeb, nedodržují základní příkázání a nestýkají se s ostatními židy, tedy chovají se stejně jako většina z nás, a to že jsou svým původem židé, pro ně nehraje žádnou roli.

Asimilace židů s většinovou společností a ztráta vlastní židovské identity a víry v boha ovšem není záležitostí posledních let, ale začala již během osvětlení. V Českých zemích na tom měl výrazný podíl Josef II., který svými reformami zlepšil postavení židů ve společnosti. V roce 1781 jim povolil navštěvovat všechny typy domácích vyšších škol, včetně univerzit, rozšířil možnosti jejich obživy, když jim dovolil věnovat se doposud zakázaným řemeslům a obchodu. Omezil také funkci bejt dinu, který mohl nyní rozhodovat jen manželské, náboženské a ceremoniální spory. Obcím nařídil zakládání běžných škol, kde se vyučovaly klasické předměty jako matematika, zeměpis nebo němčina. V roce 1841 byl zmírněn stále platící familiantský zákon a postupně více židů mohlo žít mimo hradby ghetta. Skutečné změny přinesl ovšem až revoluční rok 1848, kdy byli židé téměř zrovnoprávněni s ostatními obyvateli. Byl zcela zrušen familiantský zákon, toleranční daň a ghetta a židé získali svobodu pohybu a usídlení. Další práva přibyla v roce 1867, kdy získali volební právo, státní občanství, politickou a občanskou rovnost před zákonem. Všechna tato nařízení vedla k postupné asimilaci s většinovou společností a zároveň k rozpadu tradiční židovské kultury a sociálních vazeb. Důležitou roli sehrály také myšlenky osvícenství, které i v židovské komunitě podnítily u mnohých odklon od náboženství.¹⁵¹

Největší ránu poté židům i judaismu samotnému zasadil Adolf Hitler se svými Norimberskými zákony, koncentračními tábory a dalšími notoricky známými opatřeními, díky kterým se mu téměř podařilo vyhladit židovskou populaci. Po II. světové válce

¹⁵¹ Pěkný, T. *Historie židů v Čechách a na Moravě*. s. 108-127.

ztratilo svoji víru mnoho, do té doby nábožensky založených, přeživších. Po roce 1945 byli židé ve východní Evropě vystaveni další zkoušce v podobě komunistického režimu. Jeho představitelé sice veřejně prohlašovali, že antisemitismus neexistuje, ovšem realita byla jiná a židé patřili do ohrožené skupiny, která byla režimem sledována a odstraňována z důležitých funkcí. Činnost židovských obcí byla pod kontrolou Církevního odboru ministerstva školství a osvěty, který do jejich vedení dosazoval vlastní lidi, kteří pracovali podle příkazů a informovali je o činnosti ostatních členů obce. Až po pádu tohoto režimu mohly obce začít samostatně fungovat. Všechny tyto události ovšem ovlivňují židy do dnes. Mnoho z nich ztratilo víru, má strach veřejně prohlašovat, že jsou židé. Svým dětem nepředali učení judaismu, a proto chybí nová, mladá generace. Mnoho členů dnešních židovských obcí ve středním věku, na otázku, jak se dostali k judaismu, či zda byli vychováni podle židovských principů, často odpovídá, že ani nevěděli, že jsou židé nebo to věděli, ale v rodině se žádné židovské tradice nepraktikovaly a oni si k judaismu museli najít vlastní cestu, obvykle v období puberty nebo studia, kdy mladý člověk hledá vlastní identitu a smysl života.

Mezi sekulární židy bychom mohli zařadit ještě jednu skupinu. To jsou tradiční židé, většinou z řad starší generace, kteří nevěří v boha a nevnímají své židovství z pohledu náboženského, ale spíše z pohledu kulturního a etnického. Jsou často členy obcí a účastní se příležitostně některých pořádaných akcí, jako jsou oslavy významných svátků nebo pietní akty. Jsou zvyklí setkávat se s ostatními členy při neformálních příležitostech. V osobním životě ovšem nedodrží micva a o učení judaismu často mnoho nevědí. Tito lidé také někdy vstupují do obcí až v pokročilém věku, když se zbaví strachu, že by jako židé mohli být znovu vystaveni diskriminaci a pronásledování.¹⁵²

7.2. Spory mezi jednotlivými směry judaismu

Věřící židé se poté řadí k ortodoxnímu, konzervativnímu nebo liberálnímu směru nebo také k žádnému, neboť se nevyhraňují a prožívají své židovství a svou víru jen

¹⁵²Rozhovor s tajemníkem FŽO Tomášem Krausem 24. 9. 2015.

vnitřně podle vlastního uvážení a možností. Často je problematické přesně stanovit mantinely mezi jednotlivými směry a zařadit se do nich. To dokazuje také odpověď členky židovské obce v Plzni na moji otázku, který z těchto směrů je v Plzni preferován. „*My jsme normální*“. Tedy ani ortodoxní ani konzervativní ani liberální jen normální. Což bych po své účasti na kabalat šabat a poznání několika členů obce, kteří se ho zúčastnili, přeložila na základě definic jednotlivých směrů jako liberální skupina, pro kterou spíše než náboženství je důležitá společenská funkce obce, která umožňuje jejím členům společné setkávání se a příjemné trávení volného času. Náboženská stránka je spíše v pozadí. Ne všechny obce zaujímají tento postoj a naopak se hlásí ke konkrétním směrům. Jediná Praha se stále drží ortodoxního judaismu, ostatní obce jsou liberální maximálně konzervativní. Mimo obce existují i další organizace, zastupující všechny tyto směry.

V praxi je mezi jednotlivými směry největší rozdíl v tom, kdo je považován za žida a kdo nikoliv. Ortodoxní směr uznává jen židovství po matce, konzervativní i po otci a liberální judaismus to rozšiřuje o právo návratu, tedy stačí, pokud byl jeden z prarodičů židovského původu. Při hlubším pohledu na tuto problematiku se však objeví další rozdíly. Rozpory vznikají v otázkách: Kdo je autorem tory. Je platnost halachy neměnná nebo jí lze přizpůsobovat konkrétní době. Do jaké míry je nutné dodržovat micva. Jak probíhá bohoslužba. A rozdíly jsou také v přístupu k ženám.¹⁵³

Podle ortodoxního učení je tóra božím dílem. Když se bůh zjevil Mojžíšovi na Sinaji, předal mu všech 613 přikázání i s jejich interpretací. Mojžíš tato přikázání přesně zapsal, výklad micva se poté šířil ústně a do písemné formy byl převeden během 2. až 6. století. Tímto způsobem vznikl talmud. Proto ortodoxní židé věří, že všechna přikázání jsou platná a měla by se dodržovat a neměnit se. Progresivní židé naopak říkají, že tóra není dílem jednoho člověka ani okamžiku. 5 knih Mojžíšových sepsali nejméně čtyři lidé, neboť jsou v nich velké rozdíly ve stylu psaní i ve faktech. Židovské učení nevzniklo na základě jednoho božího zjevení, ale naopak se stále vyvíjí a je „*obrazem světa a mravů*“

¹⁵³ Much, T., Pfeifer K., *Svár bratří v domě izraelském*, s. 25-26.

v jednotlivých historických epochách.¹⁵⁴ Díky tomu lze příkazy přizpůsobovat dané době a společnosti stejně tak, jak se to podle nich dělo již v historii. Přednost mají morální přikázání před rituálními. Progresivní a konzervativní židé se ovšem brání nařčení, že by nedodržovali micva. Další rozdíl je v přístupu k ženám. V neortodoxních směrech se mohou i ženy stávat rabínkami, účastnit se bohoslužeb společně s muži a číst z tóry. To všechno ortodoxní judaismus naopak zakazuje. Konzervativní a progresivní judaismus se poté od sebe odlišuje v přístupu k micva a jejich možným změnám. Konzervativní židé se snaží více dodržovat přikázání, tak jak byla stanovena a nepřizpůsobovat si je. V praxi ovšem rozdíly mezi těmito směry nejsou příliš velké a i liberální judaismus se v současnosti vrací více k tradici.¹⁵⁵

V České republice byl do roku 2003 oficiálně uznáván pouze ortodoxní směr. Což ovšem neznamená, že by obce nemohly praktikovat neortodoxní bohoslužby, pokud si obstaraly vlastního rabína či kantora. Poté Federace židovských obcí změnila své stanovy a rozhodla o tom, že členem obce se může stát i ten, kdo je židem jen to otci.¹⁵⁶ Reformní směr byl oficiálně přijat v roce 2007. Debata na toto téma začala už v roce 2005. Již před oficiálním uznáním práva návratu ho obce praktikovaly a měly ve svých řadách tyto členy. Bylo to řešeno tzv. mimořádným členstvím. Ti co nebyli halachičtí židé a později i židé po otci, mohli být oficiálně alespoň mimořádní členové, ovšem na rozdíl od těch řádných nesměli být voleni do reprezentace obcí. S přijetím práva návratu bylo mimořádné členství ve většině obcí zrušeno.¹⁵⁷ Ne všichni se s přijetím progresivního judaismu ztotožňují. Jeho odpůrci tvrdí, že to je nejzazší mez, kam se dá ještě zajít, aby se hranice judaismu neotevřely úplně a do obcí nemohl vstoupit každý. Ostatní židovské organizace, které mají vlastní stanovy, přijímaly své členy již před rokem 2003 na základě mírnějších požadavků v duchu reformních směrů. Zásadním argumentem pro přijetí reformního judaismu byla snaha, získat pro obce nové členy. Počet členů se ovšem

¹⁵⁴ Much, T., Pfeifer K., *Svár bratří v domě izraelském*, s. 31.

¹⁵⁵ Much, T., Pfeifer K., *Svár bratří v domě izraelském*. s. 42.

¹⁵⁶ Federace židovských obcí. Ke stažení. *Výroční zpráva 2003*. (online). Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/vyrocní-zpráva-fzo-2003.pdf>. cit. 10. 2. 2016.

¹⁵⁷ Weber, P., *Nový status-staré problémy*. Roš Chodeš. (online) s. 16. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2008-02.pdf>. cit. 10. 2. 2016.

nijak rapidně nezměnil a především se tím nevyřešil budoucí život obcí, neboť děti členů, kteří jsou židé podle práva návratu, nejsou už považovány za židy, a tudíž se nemohou stát novými členy obcí.¹⁵⁸

Ani tímto se ovšem nevyřešily spory panující mezi jednotlivými skupinami, neboť ani členové jednotlivých obcí nejsou jednotní. Největší problém s tím má pražská obec, která zůstala ortodoxní. Ovšem i obce, které se přihlásily k progresivnímu nebo konzervativnímu judaismu nemohou často vykonávat obřady v jejich duchu, neboť v České republice chybí rabíni i kantoři. A pokud si obec není schopná zajistit sama rabína nebo kantora daného směru, vede v obci bohoslužby zemský rabín Karol Sidon, který je ortodoxní.

Ještě před přijetím reformního směru, schválila federace v roce 2006 vytvoření kolegia rabínů, kde by byli rabíni po jednom z každého směru.¹⁵⁹ Pro nedostatek rabínů, kteří umí česky, tento institut ovšem zatím reálně nevznikl. Federace se také již od roku 2003 snaží získat konzervativního rabína, ovšem zatím bez dlouhodobého úspěchu. Přestože v roce 2003 vyhlásila konkurz, přihlásili se pouze dva uchazeči, z nichž ani jeden nesplnil požadavky. Předtím zde od 5. 12. 2001 oficiálně rok působil federáčnický konzervativní rabín Ronald Hoffberg, kterého ale federace o dva roky později odvolala pro jeho neznalost češtiny. Hoffberg stále v Praze působí jako konzervativní rabín hnutí Masorti.¹⁶⁰ Poté nějakou dobu v Čechách vykonával službu reformního rabína Tomáš Kučera, který spolupracoval především se skupinou Bejt simcha, ovšem vypomáhal i v jiných obcích, často vedl bohoslužby např. v Děčíně a od roku 2008 byl rabínem v liberecké obci. Momentálně ovšem Petr Kučera pracuje v Německu. Činnost reformních rabínů vykonávají tak často cizinci, kteří krátkodobě působí v Čechách obvykle na pozvání některé z pražských židovských organizací. Jmenovitě se jedná např. o Moscheho Yehudia nebo Andrewa Goldsteina. V budoucnosti by funkci

¹⁵⁸ A. Marxová. A., *Třeba je to bude víc bavit*. Roš Chodeš. (online) s. 7. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2008-01.pdf>. cit. 15. 2. 2016.

¹⁵⁹ Daníček. J., *Nový status FŽO v ČR*. Roš Chodeš. (online) s. 3. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2006-05.pdf>. cit. 15. 2. 2016.

¹⁶⁰ Rabi Hoffberg končí. Maskil. (online) Dostupné z: <http://www.maskil.cz/9a/index.htm>. cit. 15. 2. 2016

konzervativního rabína měl vykonávat David Maxa, který od roku 2014 studuje na berlínském rabínském semináři Abraham Geiger Kolleg. Studium zde zpravidla trvá pět let a jeho součástí je roční pobyt na ješivě v Jeruzalémě. Maxa během svého studia již vedl bohoslužby v Liberci a Karlových Varech a i po absolvování má v úmyslu usadit se v České Republice.¹⁶¹

7.3. Konverze

Stát se členem židovské obce lze dvěma způsoby. Je možné doložit svůj židovský původ nebo konvertovat. Judaismus není misijní náboženství, které by se snažilo aktivně získávat nové členy, ale naopak se snaží, si stále zachovat svůj jedinečný charakter a výjimečnost, které jsou však podle některých představitelů obcí a ortodoxních rabínů kvůli přijetí liberálního statusu i přesto v ohrožení. Zájemci o konverzi jsou tak od svého záměru rabínem zpočátku odrazováni, čímž chtějí získat jistotu, že daný člověk má o židovství opravdový zájem a nejedná se z jeho strany pouze o módní záležitost. Celý tento proces, který může trvat až několik let, odradí řadu uchazečů. Během této doby se kandidát na konverzi musí naučit principy judaismu, studovat Tóru a další spisy a osvojit si základy hebrejštiny, navštěvovat obec a bohoslužby. Poté Bejt din rozhodne, zda uspěl a může se stát židem či nikoliv. Pro přijetí do židovské obce nejsou zcela rozhodující znalosti, ale přesvědčení kandidáta a to zda prokáže, že rozumí smyslu tohoto náboženství a je schopný žít podle jeho učení. Díky této náročné přípravě se v praxi stává, že konvertité toho vědí o židovství více než halachičtí židé. Na druhou stranu dochází ovšem i k tomu, že někteří konvertité se postupně opět odklánějí od judaismu.¹⁶²

Největší zájem o konverzi nastal na začátku 90. let. Jednalo se spíše o módní vlnu, kdy judaismus představoval něco nového a zajímavého. Z těchto konvertitů ovšem vyrostl okruh ortodoxních židů, kterými se obklopil rabín Efraim Sidon, což bylo často

¹⁶¹ Weberová, K., *Někdy se nehodí citovat Tóru*. Maskil. (online) s. 4-7. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5775/11.pdf>. cit. 23. 2. 2016.

¹⁶² Lux, M., D., *Konverze aneb rozmysleli jste si to dobře?* Maskil. (online) s. 10-11. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5774/11-12.pdf>. cit. 15. 2. 2016.

kritizováno ze strany ostatních, méně radikálních, etnických židů, kteří měli pocit, že je tato skupina díky rabínovi na obci upřednostňována.

Sám Karol Efraim Sidon je poměrně kontroverzní postavou českého judaismu a řada lidí mimo ortodoxní skupinu ho kritizuje. Sidon se stal pražským rabínem v roce 1992, ne však pro své vynikající znalosti a schopnosti, ale proto, že i v té době byl rabínů nedostatek. Jako od bývalého disidenta od něj obec očekávala liberálnější postoj. Ze Sidona se ovšem během jeho studií stal zastánce ortodoxního směru, což je trochu paradox, neboť sám Sidon není halachický žid, ale je židem po otci. I přesto mu bylo umožněno studovat v Heidelbergu a v Jeruzalémě a stát se tak rabínem. Jeho kritikové mu vyčítají nezáměr o členy obce, to že se obklopil úzkou ortodoxní skupinou, složenou často z konvertitů a odvrátil se od lidské podstaty judaismu.^{163 164}

Zajímavé je, že i další čeští rabíni Mosche Chaim Koller a Radomír Kučera jsou dokonce konvertité.

Záměr o konverzi v dalších letech postupně opadal. Mezi lety 2006 –2014 konvertovalo v Praze 51 osob. I v ostatních židovských obcích jsou mezi členy konvertité, ovšem mimopražské obce nezveřejňují jejich přesný počet.

¹⁶³ Wittmannová, S., *Povídání o pražské židovské obci*. Maskil. (online) s. 4-6. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5764/12.pdf>. cit. 15. 2. 2016.

¹⁶⁴ Sidon je také velkým kritikem otevírání židovských obcí. Podle jeho názoru, patří do obcí pouze halachičtí židé, pro ostatní jsou určeny židovské organizace, které nabízejí dostatek možností kolektivně praktikovat toto náboženství. Když pražská obec jednala o možném přijetí mimořádného členství, byl jeho velkým odpůrcem, za což byl ze strany mnohých židů velmi kritizován a na stránkách Roš Chodeš probíhala v té době zajímavá výměna názorů mezi ním a jeho oponenty.

8. Závěr

Přítomnost židů na českém území je doložena od 10. st. V té době byli považováni za cizince, za obchodníky, kteří tudy pouze procházejí. Později se začali usazovat, vznikala první ghetta a židé se pomalu stávali součástí společnosti, ovšem součástí spíše nechtěnou a v některých dobách i velmi těžce pronásledovanou. Stali se přímými podřízenými králi, kterému platili za ochranu před ostatními obyvateli. To je ovšem vždy neochránilo před pogromy nebo vyhnáním ze země. Jejich postavení se začalo měnit během osvícenství za vlády Josefa II., který zavedl několik nových opatření. Tak začalo postupné zrovnoprávnění židů s ostatními obyvateli, ale také postupná ztráta jejich jedinečné identity a asimilace s většinovou společností. Protižidovské nálady však ze společnosti nezmizely a objevily se pokaždé, když vyvstal větší problém. Adolf Hitler v nich viděl příčinu porážky Německa v I. světové válce, kterou je nutné zlikvidovat a tento šílený nápad také velmi úspěšně realizoval. II. světovou válku přežilo minimum, nejenom, českých židů. Než se stačili vzpamatovat, nastoupila do vlády komunistická strana, která je sice nechtěla povraždit, ale také nedovolovala židovským obcím svobodně fungovat a vykonávat náboženské obřady a sama rozhodovala o jejich vedení.

Až po roce 1989 mohla začít židovská komunita opět svobodně fungovat a otevřeně navázat na minulé tradice. Počet židovských obcí se ustálil na deseti a vzniklo také mnoho nových židovských organizací. Centrálním orgánem se stala Federace židovských obcí. Všechny tyto organizace se snaží oživit židovskou identitu tím, že pořádají bohoslužby, oslavy svátků, přednášky, výuku hebrejštiny či kulturní akce pro veřejnost. Nabídka těchto akcí je v současnosti relativně pestrá, i když soustředěna především do hlavního města, ostatní obce slaví většinou pouze židovské svátky, v lepším případě šabat. I v Praze ovšem obnova pravidelných denních bohoslužeb, otevření mikve, či obnovení činnosti Chevry kadiša probíhalo postupně a trvalo mnoho let. Základní úlohou všech obcí po roce 1989 bylo především postarat se o přeživší oběti holocaustu a jejich rodiny. Díky tomu obce poskytují sociální služby, které jsou na velmi dobré úrovni. FŽO se zpočátku věnovala hlavně restitucím židovského majetku, které neprobíhaly zcela bez komplikací a jejich vyřízení trvalo několik let. Nakonec se však obce navrácení majetku dočkaly, i když ne v původně požadované výši. Po prvních

letech, kdy obce i federace řešily především majetkové, organizační a sociální otázky, přišly na řadu i otázky náboženské a ideologické a ukázalo se, že židovská komunita i přes svůj malý počet členů není jednotnou skupinou. Jsou v ní zástupci všech směrů judaismu (ortodoxní, konzervativní a liberální) i nevěřící židé. Každý z nich zaujímá rozdílný postoj k tomu, jak by měly obce fungovat. Vznikají rozpory v základních otázkách - Kdo je žid? Co je úlohou židovských obcí? Kdo se může stát jejich členem? Jak by měly v budoucnu vypadat? Nejkriklavěji je tento spor vidět v pražské obci, která sdružuje nejvíce židů a jako jediná se stále oficiálně přiklání k ortodoxnímu judaismu. Ostatní obce vyznávají liberální či konzervativní směr. Dalším problémem všech obcí je stárnutí jejich stávajících členů a neschopnost oslovovat mladou generaci a získávat tak nové členy. Díky všem zmíněným historickým okolnostem i celkovému klimatu, které v naší republice panuje se i judaismus potýká s odklonem věřících a většina židů se s ním neidentifikuje prostřednictvím náboženství, ale spíše na základě společné kultury a historie a důležitým pojítkem je samozřejmě také holocaust, který se stal nedílnou součástí židovské identity, ačkoliv se již mnozí snaží odpoutat od tohoto údělu a ukázat veřejnosti, že být židem znamená mnohem více.

Jakým směrem se v budoucnu vydají židovské obce, zda se vrátí k tradici a k ortodoxnímu směru nebo se naopak budou stále více otevírat a liberalizovat a zmizí tak výjimečné postavení židů, které získali jako vyvolený národ a které si stále snaží udržet, se nedá zcela předvídat, ovšem vývoj z minulých let ukazuje spíše na druhou možnost. Dalším problémem, mimo výše zmíněné, by se v budoucnu mohl stát rostoucí antisemitismus, tak jak k tomu došlo v jiných západoevropských zemích. Ačkoliv tyto tendence v České republice zatím nejsou na vzestupu a židé nejsou ohroženou skupinou, je jasné že Evropu vlivem migračních vln čekají změny, které mohou ovlivnit i společné soužití s židovskou společností na jejím území.

9. Resümee

Das Jahr 1989 war ein Umbruch nicht nur für die Tschechische Republik sondern auch für die Juden, die hier lebten und weiterhin leben. Während der Regierung der Kommunistischen Partei herrschte ein versteckter Antisemitismus, der den jüdischen Gemeinden keine unabhängige Aktivität erlaubte. Für die Führung der Gemeinden und den Rat der jüdischen und Religionsgemeinden wurden die Leute ernannt, die das Regime bestimmte und die für es keine größere Bedrohung darstellten. Im Vergleich mit der Gegenwart fand nur ein Minimum von kulturellen und religiösen Veranstaltungen statt und diese gewöhnlich nicht öffentlich.

Erst nach dem Jahr 1989 konnte die jüdische Gesellschaft wieder frei funktionieren und offen an ihre ehemaligen Traditionen anknüpfen. Der Zahl der jüdischen Gemeinden festigte sich auf 10 und es entstanden noch viele neue jüdische Organisationen. Das Zentralorgan wurde die Föderation der jüdischen Gemeinden. Alle diese Organisationen bemühen sich, die jüdische Identität damit zu beleben, dass sie Gottesdienste, Feiertage, Vorträge, Hebräischunterricht oder kulturelle Veranstaltungen für die Öffentlichkeit organisieren. Das Angebot dieser Veranstaltungen ist heute relativ abwechslungsreich, aber es ist vor allem in der Hauptstadt konzentriert, die anderen Gemeinden feiern meistens nur die jüdischen Feiertage, im besten Fall den Sabbat. Aber auch in Prag kam es zu einer Wiederbelebung der regelmäßigen Gottesdienste, Eröffnung der Mikwe oder eine Erneuerung der Tätigkeit des Vereins Chevra Kadiša schrittweise und es dauerte viele Jahre.

Die Grundaufgabe aller Gemeinden nach dem Jahr 1989 war vor allem sich um die überlebenden Opfer des Holocausts und ihrer Familien zu kümmern. Dank dessen bieten die Gemeinden jetzt Sozialdienste auf einem sehr guten Niveau an. Die Föderation der jüdischen Gemeinde widmete sich am Anfang vorwiegend den Restitutionsen von jüdischen Vermögen, die nicht ganz ohne Komplikationen verlief und ihre Erledigung dauerte ein paar Jahre. Der Besitz wurde den Gemeinden schließlich zurückgegeben, allerdings nicht in der geforderten Höhe. Nach den ersten Jahren, während deren die Gemeinden nur die Vermögensverhältnisse, Organisation und Sozialprobleme lösten, kamen an die Reihe auch religiöse und ideologische Fragen und es zeigte sich, dass die

jüdische Gesellschaft trotz ihrer kleinen Zahl der Mitglieder eine uneinige Gruppe ist. Es gibt Vertreter aller Richtungen des Judentums (orthodox, konservativ und liberal) und auch die ungläubigen Juden. Jeder von ihnen hat eine andere Meinung, wie die jüdische Gemeinde aussehen sollte. Es entstehen Widersprüche in den Grundfragen – Wer ist der Jude? Was sind die Aufgaben der jüdischen Gemeinde? Wer kann ihr Mitglied sein und wie sie in der Zukunft aussehen sollten? Am sichtbarsten ist dieser Widerspruch in der Prager Gemeinde zu sehen, die die größte Zahl der Juden vereinigt und die als einzige weiterhin offiziell orthodox ist. Die anderen Gemeinden bekennen sich zu einer liberalen oder konservativen Richtung.

Das nächste Problem aller Gemeinden ist, dass ihrer Mitglieder älter werden und auch ihre Unfähigkeit, die junge Generation anzusprechen und so neue Mitglieder zu gewinnen. Dank der erwähnten historischen Umstände und auch des Gesamtklimas, das in unserer Republik herrscht, muss auch das Judentum allgemein mit einem Rückgang der Gläubigen kämpfen. Die Mehrheit der Juden identifiziert sich selbst mit dem Judentum nicht mittels ihres Glaubens, sondern mittels einer gemeinsamen Kultur und Historie und wichtig ist für sie natürlich auch der Holocaust, der zum Bestandteil der jüdischen Identität wurde, obwohl viele von ihnen sich bemühen, sich von diesem Schicksal zu befreien und der Öffentlichkeit zu zeigen, dass Jude sein mehr bedeutet.

Wie werden sich in Zukunft die jüdischen Gemeinden entwickeln, ob sie zur Tradition und zu der orthodoxen Richtung zurückkommen oder umgekehrt sich immer öffnen und liberalisieren, kann man nicht ganz deutlich voraussehen, aber die Entwicklung der letzten Jahren deutet eher auf die zweite Variante. Das weitere Problem, außer den oben erwähnten, könnte in der Zukunft der zunehmende Antisemitismus sein, so wie in anderen westeuropäischen Länder, obwohl diese Tendenzen in der Tschechischen Republik bisher nicht zunehmen und die Juden sind keine bedrohte Gruppe. Aber es ist klar, dass auf Europa große Veränderungen wegen der Migrationswelle warten, die auch das Zusammenleben mit der jüdischen Gesellschaft beeinflussen könnten.

10. Seznam literatury

10.1. Knižní zdroje

Fedorovič. T., Kaiser. V., *Historie židovské komunity v Ústí nad Labem*. Ústí nad Labem: Město Ústí nad Labem. 2005. ISBN 80-85924-33-1.

Heitlingerová, A. *Ve stínu holocaustu a komunismu. Čeští a slovenští židé po roce 1945*. Praha: G plus G. 2007. ISBN: 978-80-86103-97-6

Much, Theodor, Pfeifer Karel, přeložila Marie Goldmannová, *Svár bratří v domě izraelském*, Praha: Themis.2000. ISBN 80-85821-88-5.

Paul Speigel. *Kdo jsou židé*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu. 2007. ISBN 978-80-87029-07-7.

Pěkný, Tomáš. *Historie židů v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer. 2001.
ISBN 80-85924-33-1.

Rav Jisra'el Me'ir Lau překlad Jiří Blažek. *Praktický judaismus*. Praha: Nakladatelství P3K
2012. ISBN 978-8087343-09-8. s 18, 26.

10.2. Časopisy

A nikdo se neptal pozůstalých. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1998. č. 6. s. 6-7. ISSN: 121074 68.

Bejt Praha. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1995. č. 1. s. 17. ISSN: 121074 68.

Bohoslužby - *Synagoga Karlovy Vary*. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 2002. č. 6. s. 5. ISSN: 121074 68.

Daníček. J. *Revitalizace končí*. Roš Chodeš. Praha: Federace židovských obcí, 2015. č. 5. s. 3. ISSN: 121074 68.

Daníček. J., *Řešení existuje*. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1994. č. 1. s. 2. ISSN: 121074 68.

Efraim Sidon. *Lod' unáši v dál /2/*. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1999. č. 12. s. 10-11. ISSN: 121074 68.

Inaugurace pražského rabína. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1992. č. 11. s. 2. ISSN: 121074 68.

Klenovský. J., *První mimo Izrael*. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 2003. č. 9. s. 8-9. ISSN: 121074 68.

Kraus. T., *Jak se vrací arizovaný majetek*. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1998. č. 10. s. 8-9. ISSN: 121074 68.

Liberální i tradiční. Anketa se ptala na názor členů židovských obcí. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 2001. č. 4. s. 10. ISSN: 121074 68.

Marxová, A., *Cesty k minulosti a do budoucnosti. Vzdělávací centrum a mikve v Brně.* Roš Chodeš. Praha: Federace židovských obcí, 2006. č. 11 s. 9. ISSN: 121074 68.

Marxová, A., *Židovské vzdělávací centrum.* Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1997, č. 3. s. 11. č. 3. ISSN: 121074 68.

Nadace obětem holocaustu. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 2001. č. 1. s. 3. ISSN: 121074 68.

Nové židovské centrum v Karlových Varech. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1997. č. 3. s. 21. ISSN: 121074 68.

Očistná lázeň – MIKVE. Roš Chodes. Praha: Židovská obec Praha, 1995, č. 6. s. 8. ISSN: 121074 68.

Pařík, A., *Synagogy a hřbitovy.* Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1999, č. 9. s. 11. ISSN: 121074 68.

Po dvaceti letech. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1991, č. 1. s. 2. ISSN: 121074 68.

Rabín rezignoval. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1992, č. 7. s. 3. ISSN: 121074 68.

Rozdělení obcí. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1992, č. 3. s. 2. ISSN: 121074 68.

Šváb. J., *Bar micva v Brně*. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1997, č. 3. s. 20.
ISSN: 121074 68.

Volby do FŽO v ČR. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1995, č. 7. s. 17. ISSN:
121074 68.

Volby 1998. Roš Chodes. Praha: Židovská obec Praha, 1998, č. 4. s. 22-24. ISSN: 121074
68.

Vybulka. M., *Podmíněný trest pro antisemitu*. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha,
1994, č. 10. s. 2. ISSN: 121074 68.

Vybulka. M., *Dva „židovské“ procesy*. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1994,
č. 1. s. 3. ISSN: 121074 68.

Z rozsudku nejvyššího soudu. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 2002, č. 12. s. 2.
ISSN: 121074 68.

Zákon o navrácení majetku. Roš Chodeš. Praha: Židovská obec Praha, 1994, č. 6. s. 2.
ISSN: 121074 68.

10.3. Internetové zdroje

Bejt Simcha. (online) Dostupné z: <http://www.bejtsimcha.cz/>. cit. 7. 2. 2016.

Fond Holocaust. *O nás*. (online). Dostupné z: <http://www.fondholocaust.cz/cs/o-nadacnim-fondu-obetem-holocaustu>. cit. 4. 1. 2016.

FŽO. *Činnost*. (online). Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/cinnost/>. cit. 4. 1. 2016.

FŽO. *Historie*. (online). Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/historie/>. cit. 1. 1. 2016.

FŽO. Ke stažení. *Výroční zpráva 2003*. (online). Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/vyrocní-zprava-fzo-2003.pdf>. cit. 10. 2. 2016.

FŽO. *Průvodce košér potravinami v České republice pro rok 2014*. (online). Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Ko%C5%A1er-seznam-5774-2014-2015.pdf>. cit. 2. 2. 2016.

FŽO. 2010. *Statistika*. (online). Dostupné z: <https://www.fzo.cz/o-nas/statistika/> cit. 5. 1. 2016.

FŽO. *Statut Federace židovských obcí v České republice*. (online). 2013. s. 2. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-, 6.6.2013.pdf>. cit. 1. 1. 2016.

Halel. In: *Cesty víry*. (televizní dokument). Česká televize 3. 5. 2015. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/215562215500002-halel/>. cit. 26. 2. 2016.

Hikelová. H., 2004. *Duel*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 11. 12. 2004. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publ_izurnal/_zprava/146232. cit. 2. 2. 2016.

Hovory. (rozhlasový pořad). ČRo Plus 1. 11. 2015. Dostupné z: [http://hledani.rozhlas.cz/?query=tomas+kraus&offset=0&porad=^%22Hovory%22\\$](http://hledani.rozhlas.cz/?query=tomas+kraus&offset=0&porad=^%22Hovory%22$). cit. 28. 2. 2016.

Jelínek. J., *Pražský rabín Mošė Koller*. In: *Zprávy*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 28.10 2008. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/508886. cit. 25. 2. 2016.

Jiříček. J., *Stereotypy nezmizí, antisemitismus však není silný, říká nový předák židů*. Idnes. (online) Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-predakem-ceskych-zidu-papouskem-fe4-/domaci.aspx c=A130123_142406_domaci_jj. cit. 7. 2. 2016.

Karol Sidon odchází z funkce vrchního zemského rabína. Zprávy idnes. (online). Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/karol-sidon-rezignuje-na-funkci-vrchniho-prazskeho-rabina-pn2-/domaci.aspx?c=A140623_221058_domaci_neh. cit. 10. 1. 2016.

Lauderovy školy. *Výroční zpráva Lauderovy mateřské školy, základní školy a gymnázia při Židovské obci v Praze za školní rok 2007/2008*. (online). s. 2. Dostupné z: http://www.lauder.cz/docs/lauder_s_vyrocní_zprava_07-08.pdf. cit. 2. 2. 2016.

Lauderovy školy. *Výroční zpráva Lauderovy mateřské školy, základní školy a gymnázia při Židovské obci v Praze za školní rok 2014/2015* (online). Dostupné z:

http://www.lauder.cz/docs/vyrocka2015_web_1452864245.pdf. cit. 2. 2. 2016.

Lauderovy školy. *Výuka judaismu*. (online). Dostupné z:

<http://www.lauder.cz/cs/judaismus.html>. cit. 10. 1. 2016.

Ministerstvo kultury. *Círky a náboženské společnosti*. (online) Dostupné z:

<http://www.mkcr.cz/cz/cirky-a-nabozenske-spolecnosti/registrace-a-evidence/data-registrace-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-a-svazu-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-11263/>. cit. 6. 2. 2016.

Racek, A., *Židovské památky představí nové infocentrum*. Brněnský deník. (online).

Dostupné z: http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/zidovske-pamatky-predstavi-nove-infocentrum.html. cit. 10. 2. 2016.

Revitalizace židovských památek v České republice. (online) Dostupné z:

<http://www.10hvezd.cz/www/upload/metodikaprojektu.pdf>. cit. 27. 2. 2016.

Stehlík, L., *Rabín: Chci, aby se židé nescházeli jen o svátcích*. Brněnský deník. (online).

Dostupné z: <http://brnensky.denik.cz/rozhovor/novy-rabin-chci-aby-se-zide-neschazeli-jen-o-svatc.html>. cit. 10. 2. 2016.

STEM. cz. *My a svět*. (online). Dostupné z: <https://www.stem.cz/?s=cizinci>. cit. 28. 2.

2016.

Široký, J., *Dlouhých 70 let čekala židovská obec na svého rabína*. Liberecký deník. (online). Dostupné z:

http://liberecky.denik.cz/zpravy_region/dlouhych-sedmdesat-let-cekala-zidovska-obec-na-sve.html. cit. 6. 2. 2016.

Šustová, J., *Jak vypadá židovská svatba a pohřeb a jaký význam má šabat a košér stravování*. In: *Výzvy přítomnosti*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 4. 5. 2014. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/_zprava/1346136. cit. 15. 2. 2016.

Šustová J., *V Praze je možné navštěvovat nové kurzy jazyka jidiš*. In: *Zprávy*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 29. 11. 2015. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/1558812. cit. 25. 2. 2016.

Šustová, J., *Přístup judaismu k novým médiím a sexuální odlišnostem*. In: *Výzvy přítomnosti*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 22. 11. 2014. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/_zprava/pristup-judaismu-k-novym-mediim-a-sexualnim-odlisnostem—1436724. cit. 26. 2. 2016.

Šustová J., *Rok s židovskou kulturou – 100 let Židovského muzea v Praze*. In: *Zajímavosti*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 19. 1. 2006. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zajimavosti/_zprava/rok-s-zidovskou-kulturou-100-let-zidovskeho-muzea-v-praze—218169. cit. 25. 2. 2016.

The Chabad Maharal Centre. *O nás*.(online) Dostupné z http://www.chabadprague.cz/templates/articlecco_cdo/aid/1088953/jewish/O-ns.htm. cit. 5. 2. 2016.

Výroční zpráva o projevech antisemitismu v ČR za rok 2014. (online) Dostupné z: <http://www.cd89.cz/mda/vz-2014.pdf>. cit. 28. 2. 2016.

Výroční zpráva o projevech antisemitismu v ČR za rok 2013. (online) Dostupné z: http://www.pecina.cz/files/Vyrocní_zpráva_2013-1.pdf. cit. 28. 2. 2016.

Weissová L. 2004. *Spory v pražské obci pokračují*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 21. 12. 2004. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/148117. cit. 2. 2. 2016.

Wichs K., 2009. *Promoce rabínů*. In: *Názory a argumenty*. (rozhlasový pořad). Český rozhlas. 23. 6. 2009. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/598498. cit. 15. 2. 2016.

Židovská obec Olomouc. *Historický vývoj*. (online) Dostupné z: <http://kehila-olomouc.cz/rs/historie/historicky-vyvoj/>. cit. 10. 2. 2016.

Židovské muzeum, 2015. *Základní dokumenty. Stanovy muzea 2015*. (online). Dostupné z: <http://www.jewishmuseum.cz/informace/o-nas/zakladni-dokumenty/>. cit. 4. 2. 2016.

Židovská obec Děčín. *Obec*. 2016. (online) Dostupné z: <http://zidovskaobecdecin.wz.cz/obec-obec.html>. cit. 5. 2. 2016.

Židovská obec Karlovy Vary. *Virtuální rabinát židovské obce v Karlových Varech*. (online). Dostupné z: <http://www.kehilakv.cz/Rabinat.htm>. cit. 6. 2. 2016.

Židovská obec Liberec. *Synagoga*. (online) Dostupné z: <http://www.kehila-liberec.cz/Synagoga.aspx>. cit. 6. 2. 2016.

Židovská obec Ostrava. (online) Dostupné z: <http://kehila-ostrava.cz/category/ze-zivota-obce/>. cit. 4. 2. 2016.

Židovská obec Teplice. (online). Dostupné z: <http://www.kehila-teplice.cz/>. cit. 6. 2. 2016.

Židovské památky Čech, Moravy a Slezska. *Židovské památky ve vlastnictví židovské obce v Praze*. (online). Dostupné z: <http://pamatky.kehilaprag.cz/>. cit. 2. 2. 2016.

ŽOP. *Výroční zpráva za rok 2014*. s. 3. (online). Dostupné z: <http://www.kehilaprag.cz/cs/stranka/obec/vyrocnizpravy> cit. 7. 1. 2016.

10.4. Internetové zdroje – časopisy

Daníček. J., *Nový status FŽO v ČR*. Roš Chodeš. (online). Praha: Federace židovských obcí, 2006, č. 5. s. 3. ISSN: 121074 68. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2006-05.pdf>. cit. 15. 2. 2016.

Fendrych. F., *Dobré zprávy rok poté...Hatikva*. (online). Praha: Židovská liberální unie v ČR, 2004. s. 11. Dostupné z: http://www.zlu.cz/hatikva/2004/ZLU_HATIKVA_2004_01.pdf cit. 2. 1. 2016.

Foršt. M., *Návrat Američanů do Plzně. Po více než 60 letech má Plzeň opět svého rabína.* Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2004, č. 2, s. 14. Dostupné z <http://www.maskil.cz/5764/2.pdf>. cit. 6. 2. 2016.

Hanek. A., *Pražská židovská obec. Jaká je a jaká bude.* Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2013, č. 2. s. 4. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5773/2.pdf>. cit. 22. 2. 2016.

Kočí. Ch., *Jak navázat aneb současná Chevra kadiša.* Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2013, č. 8. s.4-5. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5773/8.pdf>. cit. 26. 2. 2016.

Kraus. T., *Drážďanská inaugurace.* Roš Chodeš. (online). Praha: Federace židovských obcí, 2006, č. 10. s. 3. ISSN: 121074 68. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2006-10.pdf>. cit. 12. 2. 2016.

Kraus. T., „*Nikdy víc“ už nestačí. Zpráva o setkání v Osvětimi.* Roš Chodeš. (online). Praha: Federace židovských obcí, 2010. č. 3. s. 20. ISSN: 121074 68. Dostupné z: <https://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2010-03.pdf>. cit. 3. 3. 2016.

Kuča. P., *První pochod leseb a gayů v Praze s izraelskými vlajkami.* Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2011, č. 8. s. 4-5. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5771/8.pdf>. cit. 26. 2. 2016.

Lesk a bída Lauderových škol. Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2005, č. 8. s. 6, 7. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5765/8.pdf>. cit. 14. 1. 2016.

Lesk a bída Lauderových škol. Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2004, č. 3. s. 6. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5765/3.pdf>. cit. 14. 1. 2016.

Lustig, A., *Nechci to vidět*. Hatikva. (online). Praha: Židovská liberální unie v ČR, 2005, s. 7-9. Dostupné z: http://www.zlu.cz/hatikva/2005/ZLU_HATIKVA_2005_01.pdf. cit. 4. 2. 2016.

Lux, M., D, *Konverze aneb rozmysleli jste si to dobře?* Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2013, č. 8. s. 10-11. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5774/11-12.pdf>. cit. 15. 2. 2016.

Marxová, A., *Cesty k minulosti a do budoucnosti. Vzdělávací centrum a mikve v Brně*. Roš Chodeš. (online). Praha: Federace židovských obcí, 2006, č. 11. s. 8-9. ISSN: 121074 68. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2006-11.pdf>. cit. 5. 2. 2016.

Marxová, A., *Rozhodl jsem se rozumem i citem*. Roš Chodeš. (online). Praha: Federace židovských obcí, 2008, č. 8. s. 9. ISSN: 121074 68. Dostupné z <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2006-08.pdf>. cit. 2. 2. 2016.

Marxová, A., *Třeba je to bude víc bavit*. Roš Chodeš. (online). Praha: Federace židovských obcí, 2008, č. 1. s. 7. ISSN: 121074 68. Dostupné z <https://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2008-01.pdf>. cit. 15. 2. 2016.

Müller, J., *Členství Bejt Simcha ve Federaci židovských obcí ČR*, Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2002, č. 3. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/15/index.htm>, cit. 2. 1. 2016.

Pražští židé volili. Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2005, č. 3. s. 25. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5766/3.pdf>. cit. 2. 2. 2016.

Rabi Hoffberg končí. Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2003, č. 6. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/9a/index.htm>. cit. 15. 2. 2016

Salomovič, M., *Ostravská kehila pohledem jednoho z nejstarších členů.* Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2013. č. 2. s. 2. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5773/2.pdf>. cit. 4. 2. 2016.

Spevák, M., *Vyroční zpráva o činnosti komunity progresivního judaismu Bejt Simcha v roce 2013.* Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2014, č. 6. s. 8-10. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5774/6.pdf>. cit. 12. 2. 2016.

Tomáši děkujeme. Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2010, č. 11. s. 1. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5770/10.pdf>. cit. 12. 2. 2016.

Weber, P., *Nový status-staré problémy.* Roš Chodeš. (online). Praha: Federace židovských obcí, 2008, č. 2. s. 16. ISSN: 121074 68. Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/ros-chodes-2008-02.pdf>. cit. 10. 2. 2016.

Weberová, K., *Někdy se nehodí citovat Tóru.* Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2015, č. 11. s. 4-7. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5775/11.pdf>. cit. 23. 2. 2016.

Wittmannová, S., *Povídání o pražské židovské obci.* Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2004, č. 12. s. 4-6. Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5764/12.pdf>. cit. 15. 2. 2016.

Závěrečný dopis rabínského soudu od rabína Gilberta 17. 2. 2005. Hatikva. (online).
Praha: Židovská liberální unie ČR, 2005, s. 27-28. Dostupné z:
http://www.zlu.cz/hatikva/2005/ZLU_HATIKVA_2005_01.pdf. cit. 2. 2. 2016.

Židovská obec Olomouc. Maskil. (online). Praha: Bejt Simcha, 2013, č. 6. s. 4-5.
Dostupné z: <http://www.maskil.cz/5773/6.pdf>. cit. 12. 2. 2016.

10.5. Ostatní zdroje

Novotná, Tereza. *Neortodoxní židovské komunity v České republice.* Diplomová práce.
ZČU 2013. Vedoucí Mgr. Karel Hrdlička.

Rozhovor s Evou Kokoškovou (Sekretariát židovské obce Plzeň). 9. 12. 2015.

Rozhovor s Tomášem Krausem 24. 9. 2016.

Výroční zpráva ŽOP 2006. Praha: Židovská obec Praha, 2007.

Výroční zpráva ŽOP 2007. Praha: Židovská obec Praha, 2008

Výroční zpráva ŽOP 2008. Praha: Židovská obec Praha, 2009.

Výroční zpráva ŽOP 2009. Praha: Židovská obec Praha, 2010.

Výroční zpráva ŽOP 2010. Praha: Židovská obec Praha, 2011.

Výroční zpráva ŽOP 2011. Praha: Židovská obec Praha, 2012.

Výroční zpráva ŽOP 2012. Praha: Židovská obec Praha, 2013.

Výroční zpráva ŽOP 2013. Praha: Židovská obec Praha, 2014.

Výroční zpráva ŽOP 2013. Praha: Židovská obec Praha, 2014.